

גירסת הגר"א

א וידבר משה אל ראשי המטות. למה נאמר לפי שהוא אומר (במדבר י) ותקעו בהם ונועדו אליך כל העדה ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים לא שמענו להיכן הריני דן באמרה כאן תקיעה בעדה ובאמרה תקיעה בנשיאים מה תקיעה האמורה בעדה פתח אהל מועד אף תקיעה האמורה בנשיאים פתח אהל מועד. או כל הקודם במקרא קודם במעשה ת"ל אל ראשי המטות הואיל ובאמרו דברות בתורה סתם ופרט באחד מהם שהנשיאים קודמים לעדה אף פורטני בכל הדברות שיהיו הנשיאים קודמים לעדה. ר' יונתן אומר אי"צ שהרי כבר

א וידבר משה אל ראשי המטות. למה נאמר לפי שהוא אומר (במדבר י) ותקעו בהם ונועדו אליך כל העדה ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים לא שמענו להיכן הריני דן נאמר כאן תקיעה בעדה ובאמרה תקיעה בנשיאים מה תקיעה האמורה בעדה פתח אהל מועד. או כל הקודם במקרא קודם במעשה ת"ל אל ראשי המטות הואיל ובאמרו דברות בתורה סתם ופרט באחד מהם שהנשיאים קודמים לעדה אף פורטני בכל הדברות שיהיו הנשיאים קודמים לעדה ומה ת"ל אל ראשי המטות מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים:

זה

נאמר ויקרא אליהם משה וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואח"כ נגשו כל בני ישראל וגו'. הואיל ובאמרו בתורה דברות סתם ופרט באחד מהם שהנשיאים קודמים אף פורטני בכל דבורים שבתורה שיהיו הנשיאים קודמים לעדה א"כ מה ת"ל אל ראשי המטות מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים

זה

עמק הנצי"ב

למה נאמר. אל ראשי המטות, ושינה הכחוצ כאן מכלל בפרשיות שבתורה: לפי שהוא אומר כו'. כל כצרייתא ביחתי יפכ צמ"ד צפ"י צבעלותך פי ע"י, ואשנה בפרשה זו צקולר בשציל דבר שנתחדש כאן שהיה עיקר מקומה: ובאמרה תקיעה בנשיאים. והוא מופנה, וכדי מיצעי ואם באחת ונועדו וגו', ואח"כ לג"ש: או כל הקודם כו'. ואיננו ריך היתור לגלות ע"י, ומשום זה כי תקיעה יתירה כשנלך משכ להקביל העם והנשיאים יותר משאם יומא דכנשיאים קודמים כמש"כ שם באריכות ע"ש: שהנשיאים קודמים לעדה. דליכא למימר שלא אמרם אלא לראשי המטות, דא"כ לבני ישראל למיל, דמטות מאן נינהו, אלא שאמרם גם לבני ישראל והנשיאים קודמים: אף פורטני בכל הדברות. וליכא למפרך שאני פרשה נדרים דתלוי במומחה יותר מכלל ישראל, משא"כ בכל התורה כולה, דהא לר' יאשי' אינו מרומז היתר חכם בכהאי פרשה כלל, ואין כאן אלא הפרס דאז וצעל, ובכא כושו כל ישראל: שיהיו נשיאים קודמים. וע"כ תקיעה יתירה לג"ש אחי: ומה ת"ל כו'. בהסרון ניכר מתוכה. ואל כדאיתא צפ"י צבעלותך שם, ר' יונתן אומר אין לריך, שהרי כבר נאמר ויקרא אליהם משה וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה ואח"כ נגשו כל צ"י, הואיל ובאמרו דברות בתורה סתם ופרט באחד מהם שהנשיאים קודמים, אף פורטני בכל הדברות שבתורה שיהיו הנשיאים קודמים, ומה ת"ל אל ראשי המטות כו'. וכן בגי' צמתי' והז"ל: מגיד שאין היתר גדיים. שממנו כאן לרעה ר' יונתן. ואפשר שהוא מדכתיב לא יחל דברו, הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלין לו, כדאיתא בחגיגה פ"ק. וזה ע"י היתור אל ראשי המטות ללמד שאין להם היתר: אלא מפי מומחה. פי דמאל ראשי המטות לא למדנו אלא היתר מומחה. אצל היתר דג' הדיוטות למדנו מדכתיב כאן לבני ישראל ג"כ, והוא מיתר כמש"כ. או ה"ק במקום שיש מומחה אין היתר אלא עפ"י מומחה, וכדאיתא בצבורות ד' ל"ו צ"י ג' מחירים את הנדר במקום שאין חכם, ובנדרים ד' ח' צ"י ש"מ לא יאלי למשרי נדרא באחרת דרבי, והתם אפי' בשלש, ע"ש צרין. וכש"כ הדיוטות. ועי' ירושלמי

נדרים שלבי פרק י מחלוקת צז. מיכו היתר דג' הדיוטות ע"כ ז"ל דנפ"ל מדכתיב לבני ישראל. דליכא למימר דלפי מג"ש דכ. בדבר משחזי חוץ, כדאי שם ד' ע"ה א', דלא הוי שחקי מיני דאינו דבר הלמד מסבירא אלא צמ"מ. ובסמוך דריש מה דכר כמה דרשות שכונא ג"כ התם, ולא חני ג"ש זו, אלא דלית להו, וכצ"ש דלית להו ג"ש זו. וי"ל דלפי שלש הדיוטות ג"כ כצ"ש מצרייתא דתו"כ ע"ש. והנה רש"י ז"ל צימקוי פרשה זו עירב את הדרשות לכאורה. וי"ל, חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחילה ואח"כ לכל צ"י, ומיין שאף שאר הדברות כן ת"ל וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וגו', ומה ראה לאומרה כאן למד שהפרת נדרים ביחוד מומחה, ואם אין יחיד מומחה מפר בשלש הדיוטות. או יכול שלא אמר משכ פרשה זו אלא לנשיאים בלבד, נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחזי חוץ זה הדבר, מה לבן נאמר לאהרן וצניו ולכל צ"י אף כאן כו', עכ"ל. והנה התחיל דרשה דת"ק, וסיים בדברי ר' יונתן. וגופא קשה נילף שאר הדברות מפרשה זו כח"ק. אצל דעתו לפרש כר"י. אלא שמכ"מ אין מקרא יולא מידי פשוט, דלכדי כתיב וידבר משה אל ראשי המטות, שלהם דיבר תחלה, וגם ר"י מודה שפשוטו כפי הוא, אלא שמכ"מ חולק על ח"ק בעיקר כוונת מקרא זה דמה ראה לאומרה כאן שלכן דיבר תחלה יותר מכל הפרשיות. אלא ע"כ עיקרו בא ללמד, שכנשיאים יש להם יד בדיבור נדרים יותר מכל ישראל. והשתא ממילא אין ללמוד מכאן הקדמת כנשיאים בכל התורה כולה, דשאני פרשה זו דתלוי בהם יותר כמש"כ לעיל. וע"כ למדו חנו מהא דכתיב וישבו אליו וגו'. ובאסיף רש"י ז"ל להקשות או יכול שלא אמר כו'. והיא לשון צרייתא [לא ידעתי מקומה. וכבר בעיד צעל אור החיים שראה צרייתא זו, ואינה שצסוגיא דנדרים, דהתם נישנית ג"ש זו לענין היתר דג' הדיוטות, וצרייתא זו שונה ג"ש זו לענין ששנאה משכ לכל ישראל]. וזה רצונו להקשות מנן היתר דג' הדיוטות מדכתיב לבני ישראל, דילמא איננו ריך שלא נימא דלכדי כתיב אל ראשי המטות ללמד שלא אמר משכ פרשה זו אלא לנשיאים, וכפשטא דמיידי דדיבור משכ כמש"כ, ולא

כיון

גירסת הגר"א

זה הדבר. מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אמר. כך נתנבא נביאי בכה אמר. ומוסיף עליהם זה הדבר. ד"א זה הדבר אשר צוה ה' הבעל מפר ואין חכם מפר
 זה הדבר. מגיד כשם שנתנבאו נביאים בכה אמר כן משה נתנבא בכה אמר ומוסיף עליהם זה הדבר. ד"א זה הדבר אשר צוה ה' הבעל מפר ואין חכם מפר

מפר

עמק הנצי"ב

כיוונו למדים ביתר מנמחה. ולכך חילעריך לכתוב לנבי ישראל ללמד שנאמר ג"כ לנבי, אבל ביתר דג' הדיוטות לא שמענו. נאמר כאן זה הדבר כו'. והשחל לא חילעריך לנבי אלא ללמד על ג' הדיוטות. וקרוז לומר דמפרש דר"י חית לי ג"ש זו להא כזרייתא זו. ומשום שאינה למד לעיקר הדין לא שחל בספרי. ולג"ש דלית להו ג"ש זו כלל, ג"כ ניחא, דזחמת כתיב לנבי ללמד שנאמר פרשה זו לכולן. ומיכו ג' הדיוטות נפ"ל מדבר חסי צר נתן כדאיתא בתס. וכן לכסוגיא דשם לנבי ניחא, דג"ש אחי לג' הדיוטות, ולג"י ללמד שנאמר לכולן: מגיד כו'. קאי על ומוסיף עליהן כו'. וזכ"ק דאפי"פ שנסחחו כל הנביאים למשך זלשון כה אמר, אבל מגיד זה הכתוב שמוסיף עליהן משך כו': בבה אמר. בכמה פרשיות שזמנרים: כך נתנבאו נביאים כו'. כמבואר בכמה נביאים ראשונים ואחרונים, ואשר לא נתבאר מלשונם, כזר שנינו בספרי פ' ראה פ' י"ז שלא קם נביא להטיף נבואתו זלתי זלשון כזר ע"ש: ומוסיף עליהן זה הדבר. והענין והפרש אשר ציינה, לא משום דלשון כה משמע שאין זה דבר ה' צעיק דק היולא ממכוין דבריו, חלילה לומר כן, דא"כ ניתן רשות להרבה אחר דבר הנביא שלא כוון זלשונו יפה. וכזר קראו מלא על האצטרנאל צענין קרי וכתוב שרלח לתת טעם בזכ האופן. וע' בספר מסורת המסורת לר' אלי צחור צחקדמה שלישיית. [וע' מש"כ רד"ק שמואל צ' ע"ז צענין קרי וכתוב]. ועוד ה' כתיב כה תצרכו את צ"י, ודרשו ז"ל מה זלשון שלא יסופו ולא יגרעו מלשון כזה. אלא משום דלשון כה משמע דכה שמת דבר ה'. אבל עתה מדבר מפי עמו כהאר שמת ממש זלל שנוי, וכזר נסתלק שפע רוכ"ק מהם, שדרי כל הנביאים צענה שחל עליהם הנבואה כשל כה החושים ואין להם פה לדבר, ואף כי לילך ולהטיף נבואתו לפני עדתו. וע' צרמז"ס פ"ז מה' יסודי התורה. אלא זוכרים מה ששמעו זלי שנוי ומדברים מפי עמו, או צרוכ"ק. אבל משך מדבר והשכינה שורה עליו, והיא מדברת מגורו של משך. נמלא דבר משך עמו זהו דבר ה' כ"י. וזהו דתני צמכילתא יתור פרשה ד' משך ידבר והאלקים יענו צקול, מלמד שנתן הקצ"ה כה וגזורה צמשה, וכה הקצ"ה מסייעו צקול וצנענימה שכי משך שומע צו ה' משמיע את ישראל כו'. אבל זלחות זלשון לא נסחתיי משך יתור מכל הנביאים, שחלל דברו זלשון ששמעו ממש. וכה שנתפאר ישעי (כ' ע') נתן לי לשון לימודים וגר, גם זה ה' נבואה ממש, זר"ל שכה נבואתו ה' זלשון

נימודים. וגם זאת נראה ודאי שלשון הנבואה חל זלחותו לשון שחורגל צענמו, כמו כמדבר זחלוס וכדומה, שזלל דעת חנושי ידבר כהרגלו. וכן נראה כונת המגיד לנבי צמ"י פ' נצבים עה"פ חכן רוח הוא זלחוש ע"ש ותצין *). והכה צתוי"כ אחרי פרשה ר' כ"צ תני, זה הדבר אשר לוח ה'. מלמד שהפרשה נאמר זכה אמר, חן לי אלא זו זללד, מנין שכל הפרשיות נאמרו זכה אמר, ח"ל אשר לוח ה' צנין אכ לכל הפרשיות שכוין זכה אמר. ולכאורה תמוה, ה' זה הדבר חינו דומה לכה אמר לפי המבואר בספרי. אבל משום שזל לסיים שכל הפרשיות נאמרו זלשון פרשה זו, וע"כ מלינו כמה פרשיות שח"ל לומר כן, כמו זאת חקת הפסח, זאת חוקת התורה אשר לוח ה' לאמר. ואף אפשר לומר שאמר ג"כ זה הדבר אשר לוח ה' זאת חקת התורה וגר, חרי כללי למ"ל אלא לא זל ללמוד מאו הפרשה, רק שזלל הפרשיות הקדים משך כלל זתחילה, זלחיה לשון שחול. אפי"פ שזו חפי זתחיל זלשון זה הדבר, וזו זתחיל זלשון זאת חקת התורה, מ"י צכונת כלל זתחילה שוין כן. וא"כ חן מוכרח שזלל ככתוב ללמדיו שזתחיל משך צמ"י זלשון זה הדבר כמעולה דוקא, וי"ל שזתחיל זלשון כה אמר שגם זה זלשון משמעו כלל זתחילה. ומשום ככי שמה זתחיל לשון כה אמר, ללמדנו שלא כוון דיוק לשון זה הדבר ממש, דה' ח"ל, אלא שחקדים משך כלל זתחילה: ד"א. זה הדבר מייעט הוא לומר שזכעל כו'. רש"י. ולא זלשון ראשון שחול כלל לפני הפרשה, אלא מעיקר הפרשה הוא ולהוסיף זכ לקח. ומכ"מ למדנו כוספת מעלת משך זזה על הנביאים מהא דפ' זלחיה זה הדבר אשר לוח ה' מלא העומר ממנו וגר. וגם פרשה זו חן מקרא יולא מ"פ. אלא שלכן נכתב זה זלשון צפרשה זו דיוק, ללמדנו זכ דבר וכמש"כ לעיל צפי לפרש"י ז"ל: הבעל מיפר כו' חכם מתיר כו'. כדכתיב לשון הפרה צעל, וזכחם כתיב לא יחל דברו, ודרשינן הוא חינו מיתל אכל אחרים מיתלן לו. דמשמע שמושין דבריו חולין ומתירין מעיקרן. הרא"ש דררי ד' ע"ח ח'. וכן פ' כר"ן ז"ל הפרש צין מיפר ומתיר, דלישנא דמיפר משמע מכאן ואילך, ומתיר דזר שכי מותר מעיקרו. [וצפי המשניות צפ"י דנדרים פ' להיפק, דכפרה עוקר, והתרה מכאן ולהבא ע"ש. ומפרש זעל מיגז גיוז כו' צע"ל. ע' פ' המשניות זיר ריש פ"ד. וע' מש"כ בכ"מ ולח"מ פ' י"ג מה"כ]. וא"כ הוא ממש דברי ר' יוחנן, שאמר שם חכם שאמר זלשון זעל וזעל שאמר זלשון חכם לא אמר כלום, דתני זה הדבר כו'

(*) הגה"ה. ולא חקשה ממש שאמרו בקהדרין ד' פ"ט ח' סיגנון ח' עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מחנכאים צקיגנון ח' ומשמע שאין מחנכאים זלשון ששמעו אלא שכיח לומר לפי הרגל לשונו. אבל כזר פ' רש"י ז"ל כמש"כ, ופי' סיגנון קמח מלשון עמין ומליה ח'. אלא לה זזה הלשון, ולזה זלשון אחר. וסיגנון חגיגה פ' לשון ח'. וכן פ' צעקרים מ"ג סוף פ"ט. והאף שזימחן לפרש כן, אבל האמת הכריח לרבינו לפרש הכי. דע שצערך ערך סיגנון גורם חן סיגנון ח' עולה לכמה נביאים, וכולן מחנכאין צקיגנון ח'. ומפרש שזימחן החימא שזכתיי אחאב, ר"ל ה' חן סיגנון ולשון ח' עולה לכמה נביאים, וממילא חן להם להחנכאות זלשון ח', והנה כולן נביאי אחאב מחנכאין צקיגנון ח'. והיינו מכין כמש"כ. פ"כ הגה"ה:

הקטן משמע מוציא את הקטן ואת בן י"ג

הקטן משמע מוציא את הקטן ואת בן י"ג ויום אחד. הרי אתה דן נאמר כאן גדר ונאמר להלן גדר מה גדר האמור להלן כי יפליא אף גדר האמור כאן

ומכ"מ

ספרי - ב >עמק הנצי"ב> (שלח, קרח, חקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי) ברלין, נפתלי צבי יהודה בן יעקב עמוד מס 281 **הודפס ע"י תכנת אוצר**

גירסת הגר"א

סאן כי יפליא מאן אמר בן י"ג שנה
ויום א' נדרו קיימין בן י"ב שנה ויום
א' נדרו נבדקין: כי ידור נדר. שהסמך
נדרו לדבר הנדרו הרי זה נדר ואם
לאו אינו נדר. או אינו עד שיזכיר
לשם תלמוד לומר למדור נדר מ"ב.
או

כאן נדר ונדבה עמו. מכאן אמרו [נדב מה] בן י"ג ויום אחד דבריו קיימים:
[נדרים יד וש"נ] כי ידור נדר לה'. את שהסמך נדרו לדבר שאפשר לו הרי
זה נדר ואם לאו אינו נדר. או אינו עד שיזכיר לשם ת"ל לאסור אסר על
נפשו מכל מקום. הא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון את
שהסמך

עמק הנצי"ב

ומכ"מ במקום שאפשר למדרש דרשין. ומ"ש עוד מה שבעלית
בס"ד, דבא דחני נדבך ד' מ"ו ח' איש לרבות בן י"ג שנים
וי"א שאע"פ שא"י להפלות דבריו קיימין. מהאי קרא הוא
דנפ"ל: מכאן אמרו. משנה נדבך שם: בן י"ג שנים כ"ו. על
סיפיה דמתניתין סמך, דמסיים בן י"ב שנים וי"א נדריו
נבדקין כ"ו: את שהסמך נדרו לדבר כ"ו. ריש דרייתא זו
וסופה דביא דרמזין ז"ל דכלכותיו למי נדרים פרק ב', ולא
פירשה. וכפי המיוחס להרשב"א ז"ל [אם שאינו באמת,
כמוזן משעויותיו אשר חלוקים הרבה על הרשב"א שהביא
הנימוקיו בשמו. חז"ל ח' קדוש הוא מתלמידי הרא"ה ז"ל אשר
הי מגדולי תלמידי הרמזין ז"ל], פי בשם הרמזין ז"ל ח"ל
שחם אמר קונם פירות אלו עלי חם אכול כזה נדר, שכ"י
חלה נדר דדבר שאפשר לו לעשותו, וכן הדין בנדר חם אכלתי
או לא אכלתי. חז"ל חם אמר פירות אלו עלי חם לא ראיתי
גמל פורה בחיור שא"ל והוא נמנע, אינו נדר, שלא נחזק
לאסור הפירות אלא לאמת דברו שכך ראה, עכ"ל. ופי'
הדרש הוא עד שידור דבר שאפשר כמו נדר, האכילה הראשונה
שתולה נדרו עליה, יחי אפשרית כמו הנדר עלמו שאפשר
הוא לאסרו או לא. וקרוצ לזה פי הברית אברהם, וכ"כ
בסדר ז' בשם רבינו הלל ועוד מפרשים ז"ל. ולכאורח פי זה
דוחק. וחו דבפי ד' נדרים חשיב נדרי הבאי שהחירו חכמים,
ומשמע שמהל הסביר החירו, חז"ל אינו מוכרח דגם נדרים
שנגזר ואונסים מקרא ממשעטין כמש"כ לעיל. ויותר הי נראה
לפרש, דכיוני הא דא"י שם ד' י"ד עד שידור דבר הנדור,
פי חם חלה נדרו דבר אחר, לריך שיכא דבר הנדור, שאפשר
לו לאסור זה הככר שנודר כעת כמו הככר הראשון. משא"כ
חם אמר ככר זה עלי כבשר חזיר, שא"ל לו לעשות זה הככר
כחזיר, דחזיר רחמנא אסרי. פי ר"ן שם ד"ב ח"ק. וכן הוא
לשון הרמב"ם הי נדרים פ"א כ"ז ע"ש. וקרוצ לזה פי בעל
ז"א ע"ש, והסדר ע"מ. חז"ל ודאי לא נעלם פי זה מרבינו
הרמזין ז"ל, אלא שלא שוכ לו, וחלוא באשלי רבצני. שכ"י
לשיטת הר"י והרמזין ז"ל דמתפס נדר נדר, אפי' לא
הזכיר אסור על הככר שנודר עתה, אלא שאומר ככר זה כזה
הנדור מככר, וסברי ג"כ מתפס בשבועה לאו שבועה. דכיוני
חם הי לפניו ככר שנשבע שלא יאכל אותו, ואמר עתה יכא
זה הככר כזה לא הוי שבועה, ומוחר לכתחילה ג"כ. וא"כ
איך נפרש רישא דברייתא דבהתפס מיירי. וכה מסיק עלה
בסיפא יכול אף בשבועות כן כ"י ת"ל לאסור אסר מכ"מ.
והרי גרע שבועות מנדרים. ומכש"כ חם אמר ככר זה עלי
כבשר חזיר דלאו שבועה הוא. ואי נפרש דמיירי במפרש,
דכיוני שאומר שבועה שלא אכול ככר זה כבשר חזיר, אי"כ לא

הוי דומיא דרישא. חז"ל לשיטת רש"י ז"ל בשבועות ד' כי ב' ד"ב חרין, דמתפס בנדר ג"כ לאו כלום הוא לענין מלקות
דלא יחל דברו דמיירי בזה הפסוק. וכה דחק בפרק ב' ונדרים
דבעין דבר הנדור, ולא דבר האסור, מיירי במפרש ואמר כ"י
עלי שלא אכול ככר זה כמו קרבן, ומכש"כ חם לא חלה כלל
כמש"כ הר"ן שם. אלא חם חלה דבר האסור שאמר כ"י עלי
ככר זה אסור כבשר חזיר מותר. וא"כ יש לפרש בסיפא במפרש
שבועות חם אמר שבועה שלא אכול ככר זה כבשר חזיר
אסור. איברא כד דייקין חו, לא אחי שפיר פי זה גם
לשיטת רש"י ז"ל וסיפתו לפי ג' הרמזין ז"ל בסיפא דברייתא
דא, ויבאר עוד לפנינו: או אינו עד שיזכיר נדר לה'. כלל
ונפרש הפסוק, כי ידור, שיאמר ככר זה נדר לה', כמו בקרבן
דרשין בחורת כהנים והבוא נדרים שם דף י' ב', ענין
שלא יאמר לה' עולה אלא קרבן לה', חלמא דפי הכתוב כי
יקריב מכס קרבן לה' שיאמר בזה כלשון כ"י זה קרבן לה',
ולא מכני ב' יד, שיאמר קרבן לחוד. וכה דאמרינן שם
לר"ל דחקינו רבן קונם כ"י שלא יאמר קרבן לה', כיוני
בנדר בעלמא. וכל לשון קרבן דחקן בנדרים משניות במדרים,
כיוני נדר דמתפס בקרבן, פי בפי הר"ן משנה ח' ובפי
הרא"ש במשנה ב'. וכיוני דבפי בירושלמי שם פ"א כ"ב,
עד כדון עלמו, פי לאסור בנדר ע"ש, מהו שיקדים לשמים
בשון קונם. ולכאורח לר"ל הא עיקר כינויים שאמרו חכמים
הוא משום שלא יאמרו קרבן לה'. אלא כמש"כ, דלא מיירי
בהקדש קרבן למזבח כלל. איברא יש לדחות דכירר לעממי
כ"י ח"א דמצי כינויים מקרא ע"ש. ואל יקשה לך הא
דחקן שם דף ע' כנדר רשעים נדר בנדר וקרבן, ופי' הרא"ש
ור"ן ז"ל שאם היתב בנדר מונחת לפניו שחייב להביא
עולה, חלמא בידות לחוד מכני להקדש מזבח. הא ל"ק, דודאי
להקדש אסור עד שיאמר קרבן לה', אלא שביא אסור עליו
בהקדש ומחויב להקדיש כלשון המועיל למזבח להקריבה.
וס"ד דהספרי דכ"ב בנדר כתיב נדר לה', וע"כ אפקי מהקישא
נדרים לנזירות דמקשינן לעיל ב' נשא, ולא אחיקיש אלא
נזירות לנדרים כמש"כ לעיל. וממילא לכ"י לא מכני
התפס בנדר לכ"י, דכה בעין שיאמר בפי נדר לה': ת"ל
לאסור כ"י מ"ב. ואע"ג דסמוך לשבועה, ע"כ לשבועה לא
בעין רבויא דלא כתיב ב' לה', אלא קאי לנדר דלקמיי.
ובשחא שפיר מקשינן חו נדרים לנזירות דמכני ב' אפי'
ידות. ולשיטת הרמזין ז"ל דכלכות שם נפקא לן ג"כ מהאי
קרא עיקר התפס בנדרים. וכיוני דא"י שם ד' י"ד ח' לאסור
אסר על נפשו מיבעי ל' לכתחילה איכא אסר כ"י, וכן פי'
הרא"ש שם. ומכי ידור נדר לא למדנו אלא למעט התפס
בנדר

גירסת הגר"א

או כשם שבגדרים את שהסמך נדרו לדבר שנדרו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר כך אף בשבועה תלמוד לומר לאסור אסור מכל מקום. מה הפרש בין נדרים לשבועה נדרים כנודר בחיי המלך שבועה כנשבע במלך עצמו אעפ"י

שהסמך את נדרו לדבר שאפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר. או כשם שהנדרים שוים את שהסמך נדרו לדבר שאפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר כך אף בשבועה ת"ל לאסור אסור מכל מקום. מה הפרש בין נדרים לשבועה כנודר בחיי המלך בשבועה כנשבע במלך עצמו אעפ"י

עמק הנצי"ב

נדבר האסור. אבל חלולי האי קרא לאסור אסור לא ידעו דמכני התפסה כלל. והא דאי בשבועה ד' כ' מכה"מ א"ק כי ידור נדר כו', משמע דמכני קרא ופ"ל התפסה, ל"ל כמש"כ כר"ן ז"ל בנדרים שם לשיטתו, דמשום דלא קאי בעיקרה דדינא לא דק ע"ש. ולשיטתייכו עיקר נדר הוא בלא התפסה, והתפסה ג"כ מיקרי אסור נדר. ועי' ברא"ש שבועות פ"ג. אבל שיטת כר"ן ז"ל, דעיקר נדר הוא התפסה, דכיון שלמדנו דאין לריק לומר נדר לבי א"כ צמאי מיתסר, אלא מה שעושהו ע"ע כקרבן וכשאר דבר הנודר. עי' בדבריו ז"ל ריש מ' נדרים וד' י"ד וצ"ג דשבועות בהלכות כר"ף ז"ל. וא"כ אין דרש זה דספרי מעין דרש דכ"ש בנדרים שם לפי כר"ן ש"ס: או בשם שהנדרים את שהסמך נדרו כו'. כל"ל וכ"כ צ"ש: כך אף בשבועה ת"ל או השבע שבועה מב"מ. כן גר הרמב"ן ז"ל שם. ודחה בזה דעת הראב"ד ז"ל, דסובר דמיתפסין בשבועה לאסור מדיכתיב או כשבע שבועה. וכתב עליו רבינו ז"ל, והא דכתיב קרא הכי איכא למימר יתירא הוא, דמשום דכתיב כי ידור נדר כתב נמי כשבע שבועה, ולאסור אסור אחי למתפסין באסור על נפשו וכדנתי כו', וידור נדר למעוטי דבר האסור, וכ"כ דבר המושבע אליבא דרבא. ועוד שחרי לתלמודו הוא נדרש בספרי, דחגי בתם את שהסמך נדרו לדבר שאפשר לו כו' יכול אף בשבועות כן כו'. וכן בעתיק הפי בגי' ז"ל. [ואע"ג דצ"ג הביא עוד בפירושו צרייתא זו, וסוים ת"ל לאסור אסור מכ"מ, דברי רבינו הרמב"ן ז"ל יכריעו דשם טעמ"ד הוא, וכ"כ בסד"ר בשם מהר"ם]. והנה צפי סוף צרייתא זו לפי הרמב"ן ז"ל, מיירי בשבועות בבאי ולחייב מלקות, או לאסור בפירות ובמעמיד כדאי בירושלמי פ"ג ה"א. ולפי הכי ה"פ, יכול אף בשבועות אם הלב נדבר האסור מותר. אבל לגי זו קשה מנלן לרבות אף תולב שבועתו כבשר חזיר שא"ל, דילמא דוקא תולב נדבר המושבע דהא מאו השבע שבועה לא משמע יותר. אלא ודאי סברא הוא, כיון שמפרש שבועתו ואומר שבועה שלא אוכל ככר זה, מה לי דמסוים כבשר חזיר. בשלמא נודר דמיתסר חפלא עליו, ואי אומר יבא ככר זה עלי אסור כבשר חזיר, הכי סותר דבריו, דהא חזיר לא מיתסר חפלא הוא, אלא מיתסר נפשא הוא. אבל שבועה דהוא נמי מיתסיר נפשא אחפלא, ודאי אינו סותר דבריו. וזהו שכתבתי לגבי הרמב"ן ז"ל א"ל לפרש פי' זו גם לשיטת רש"י ז"ל: בגדרים כנודר בחיי המלך כו'. ז"ל הרמב"ן ז"ל צפי החזרה עכ"פ ויפח באפיו נשמת חיים, ורמז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש וסודה ויסודה, כי הזכיר זה שם מלא, ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא בזהו בו מן היסודות

כאשר המה צנפס התנועה, וגם לא מן השכלים הנבדלים, אבל הוא רוח השם הגדול מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפו אי' מנשימותו נותן צו. וזהו שני נשמת שדי תצנים, כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה. דהוא מאמץ ז"ל בספרי נדרים כנשבע בחיי המלך ושבועה כנשבע במלך עצמו שני חי' ה' וחי נפשך כו', עכ"ל. וכסודר הייתי לפרש לפי המראה מסוגית התלמוד, דשבועה חמור מנדר, וכדתן בנדרים פ"ג צ"ש"א בכל נודרין חוץ מנשבעה. ועי' ברא"ש בפסקיו פ"ג. וה"פ להכריע שבועה חמור מנדר, משום דשבועה אסור על נפשו שהוא חלק אלוה ממעל, וכשהוא מחלל שבועתו ה"כ ככופר במלך עצמו, אבל נדר שמעיל איסור וקודש על הכפן, ועושהו כקרבן ואשי ה', שהוא בדרך משל חיי ופרנסת המלך כ"ו. עי' מש"כ פי' שלח פי' נסכים צ"ד. וכן פי' בסד"ר לפי דרכו. והמחלל נדרו דומה למבזה מאכלו של מלך וקודש ה' חלל, אבל אינו דומה לכופר במלך עצמו. והביא בספרי רמז לדבר שנשבעה השונמית ב' ע' עצמו ונפשו של אלישע, אלא דכמעט ענין אי' הוא. והנה חכמי האמת בקי' כן המה דעו בחיי והשליה בקי' צפרשע זו פירשו להיפך. וכן נוסח דברי רמב"ן ז"ל כאן. ותורף דצריכס, דנדר למעלה משבועה, דשבועה נגזר משבעה ימי צנינו של עולם הנבנים צחסד, ע"ש הכתוב עולם חסד יצנה, ונדר נגזר מלשון דירש שהוא עיקר דירת הנשמה שהוא מצובה, ע"ש הכתוב ונשמת שדי תצנים. והוא ראשית דרכו ית' קדם מפעליו מאז. וכדאי צמדרש רבה פי' צראשית דנשמותיכו של לדיקים נצראו קודם לעולם. ופי' בספרי נדרים כנשבע בחיי המלך, שהוא עיקר ושרשו של מלך. וידוע דשם מלך לא ה' שייך עד צרייתא שמים וארץ ומלואה. וכדאי צריכ"ש ד' ל"א אי' בשני מה היו אומרים כו', ע"ש שחילק מעשיו ומלך עליכו. אבל שבועה שהוא משבעה ימי הצנין הוא כנשבע במלך עצמו. והביא בספרי רמז לדבר, שנשבעה השונמית צנפס התנועה של אלישע שחחי, ולכן אמר צלשון חי נפשך, והיינו חפלה כן חחי. ואי כיונה על הנפש השכלית היחיד אומרת חי נפשך, שהרי היא ניחית ונרורה צלרור החיים. הכי נשבעה ב' ונפשו התנועה של אלישע, שהוא מיסודות צנין של עולם כמש"כ הרמב"ן ז"ל. וזהו רמז דשבועה היא כלולה צשבעה ימי הצנין. וזהו תורף כוונתם צצילאר רחצ. ועי' צשליה בהקדמה צצילאר דברי רמב"ן ז"ל. ולשון ר"צ צפי יתרו עכ"פ לא תשא צא"א. וז"ל חי' ה' וזהו המלך עצמו והוא השבועה, וחי נפשך זהו חיי המלך והוא הכדר. וידוע כי אין דרך הנשבע להקדים החמור ולאחר הקל, וע"כ בהקדמה השונמית לאלישע [כל"ל] הקל ואיחרה החמור עכ"ל. ועי' מש"כ

גירסת הגר"א

אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר חי
ה' וחי נפשו אם אעזב: לאסור אסור
על נפשו. על נפשו הוא אסור ואינו
אסור על אחרים. שהיה בדין ומה אם
במקום שאין מפר גדרי עצמו משנודר
הרי הוא מפר גדרי עצמו עד שלא
ידור. מקום שמפר גדרי אשתו משנודר
אינו דין שיפר גדרי אשתו עד שלא
תדור כדברי ר"א יכול כשם שמפר לה
עד שלא תדור כך מקים לה עד שלא
תדור ת"ל לאסור אסור על נפשו על
נפשו הוא אסור ואינו אסור על אחרים
יכול

אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר (מ"ב ז) חי ה' וחי נפשו אם אעזב:
לאסור אסור על נפשו. על נפשו הוא אסור ואינו אסור על אחרים. שהיה
בדין ומה אם במקום שאין מפר גדרי עצמו משנודר הרי הוא מפר גדרי
עצמו עד שלא ידור. מקום שמפר גדרי אשתו משנודר אינו דין שיפר גדרי
אשתו עד שלא תדור ת"ל לאסור אסור על נפשו על נפשו הוא אסור ואינו אסור
על אחרים. ד"א לאסור אסור על נפשו למה נאמר לפי שהוא אומר ככל היוצא
מפיו יעשה אין לי אלא שהוציא בפיו [שצויות כו] קיבל עליו בנדר ובשבועה

מגין

ד"א לאסור אסור על נפשו למה נאמר לפי שהוא אומר ככל היוצא מפיו יעשה

עמק הנצי"ב

דוחק גדול הוא, שהרי סבר וקבל כל שחולל לסבול מזה, וכן השיג הסד"ר. אבל בספרי ממעט מהאי קרא הקמח. [וגי' לדיוא, אם פירש אחי נדר אם תידור כי כיום לאי, משא"כ להרא"ש. הסד"ר]. וממילא מידרש היקשא להפרכ כרצון דר"א. וא"כ ה"פ, מקום שמיפר גדרי אשתו כו והשתא יליף בהיקשא הקמח מהפרכ. ת"ל לאסור אסור על נפשו, על נפשו הוא אסור כו. והשתא היקשא ע"כ לבעל הפרכ אחי. וראיתי מגיבים בשם הגר"א ז"ל יכול כשם שמיפר לב עד שלא תידור כך מקים לה עד שלא תידור ת"ל כו, וכרי זה מכיון כדברי: קיבל עליו בנדר ובשבועה. אין לפרש קיבל בלב, ויליף מעל נפשו, שחשב בנפשו ולא הו"ל בשפתיו. דא"כ קשה לשמואל דמי שצויות ד' כ"ו דאמר לריק שיו"ל בשפתיו. ובעל ז"א כתב משום דלא מתני ד' ר"ה ור"א. ואחריו החזיק דבריו הרב בעל חוספת בעצרה צהרי"ב ויקרא פי חטאת פרשה ט', והוסיף דגם חו"כ מיקרי ספרה ד"ר, וא"כ דרב ניכח ולי"ק לשמואל. וכ"ז שגיאה גדולה. ופ"י אי ברב ויקרא פ"א, תני ר"ה מא"מ מלמד כו, וכו' צריי דחייב, וע"ש בהגהת רד"ל. ועי' יצמות ד' ע"ב צ' תוקף צריי דחייב. אבל מנינו שינוי לשונות. וגם [חסר כמה תיבות בכת"י] ועוד לא מנינו קבלה ומחשבה על הנפש, אלא כלב הוא מחשב. אלא מיירי דנהג באיזה איסור שקיבל בלבו נדר ושבעה, כמשי"ב הרא"ש ז"ל בפסקיו דמי נדרים פרק צ' והר"ן ד' פ"א צ' דהנהג ע"מנו באיזה איסור לריק היתר, ויליף שם מלא יחל דברו. והספרי דריש מדכתיב על נפשו, משמע שלא צפוי הנביא את האיסור, אלא בנפשו צמח שנהג נפשו באיסור זה (*). ושייך לומר ע"ז קיבל עליו, דע"כ מיירי שמהשב שנהגו בן תמיד, דאי לא, ודאי אינו לריק היתר. וחו דא"כ לא דמי לכא דתני דברים המותרים ואחרים נהגו צדק איסור כו, שלמד הי"ר יהודה הכהן ז"ל מיהב, דהתם דעתייכו נהגו לעולם הכי. וא"כ ודאי שייך לומר על מהשב א קיבל עליו. אבל בהב"א צרייתא שבה"א ש"ס שצויות שם גמר בלבו מנין, משמע דהגמר שבלבו מהני בלא מהב אחריו, וכו' לשון גמר בלבו, דמהשבחו כ"כ חזק וגומר הנדר כאלו כבר עשה

מש"כ צ"י שלח עכ"פ וחולס חי אני נאם ה' וגו'. וברע"י מהימנא יתרו עכ"פ לא תשא מצוה ג"כ דנדר חמור משבועה ע"ש. וקבלתם חכמים. ודע דהר"ן ז"ל בנדרים ר"פ ר"א הביא צרייתא זו בנ"א, וא"ל ליישב. ונאמן עלינו הרמזין וסיעתו ז"ל בנוסחתה האמיתית. ופי' הרא"ש ז"ל צ"י ר"א שם צדור: ואינו אסור על אחרים. כיון על אשתו, שא"י לקיים נדרה עד שלא נדרה, שתהא אסורה אם תדור. דאם לא תדור, פשיטא שא"י לאסור עליה דבר שאינו שלו. וע"כ לא איבעריך אלא אפי' בכה"ג א"י. ואע"ג שכבר מימעט הספרי צ"י נשא פי' כ"כ צמירות לח"ק ע"ש, כבר כתבתי דלא איחזיקו נדרים לנזירות רק לידות דמיירי צ"י היקשא: במקום שאינו מיפר גדרי עצמו משנודר. כדכתיב לא יחל דברו אלא אחרים מיחלין לו: הרי הוא מיפר גדרי עצמו עד שלא ידור. כדאי צ"י ד' נדרים ד' כ"ג כדכתיב שלא יתקיימו נדריו של כל השנה כו. הרא"ש ור"ן ד' ע"ב צ': מקום שמפר גדרי אשתו משנודר. לכאורה גי' זו קשה להולמה. דהא להבין שלחי פי' זו ממעט הפרת הנדר עד שלא תידור מתרי דרשי ולא מהאי קרא. ומגופה חזרה, דהא צקיום עסקין ובהא מיירי קרא. ומשום זה הגיה ה"ש והז"ר, מקום שמקיים גדרי אשתו משנודר אינו דין שיקיים גדרי אשתו עד שלא נדרה. אבל א"כ ק"ו זה אינו מובן, דהרי איפכא הוא, דהתם בהפרת נדרו יכול להפר עד שלא חל יותר משכבר חל איסורו, אבל בהקמח יותר ראוי לקיים משכבר חל איסורו. ומשום זה עלמו כתב הר"ן ז"ל דפשיטא לכ"ע שהמקיים עד שלא נדרה לא אמר כלום. להכי נראה גי' זו עיקר, אלא דסומך על דרשה דלהבין, שאינו יכול להפר משום דכתיב איש יקימנו ואישה יפירו את שבת לכלל הקס צא לכלל הפר. וקשה לכאורה נימא באמת שיכול להפר מק"ו דר"א וניקיש הקמח להפרכ. וכמדומה שזה קושית הרא"ש ז"ל על ה"ר אליעזר ממין ז"ל במשנה שם, אלא שאין לשונו מדוקדק ע"ש. ומשום זה הקושיא נדחק הרא"ש בטעם המחשבה שהוא קיים בטעות. וקשה דא"כ אפי' אמר כל נדרים שנדרה אשתי כ"כ קיימין וכו' לא ידע לא"כ, למ"ד לא צעין שמיטה, וא"כ ליתני רבותא בדעת ח"ק. וצ"ל

(*) הנהיגה. ואופן הדרכה כתב הר"ן ז"ל, דנדר משמע דבר קל ואינו מר גמור. ולי נראה דנדרים מיוחדים דקרא, ליתכחב לא יחל וחו לא. ופי' משי"כ להבין בזה צדדים. והש"ס דריש מלשון הנהיגה, כמו חלק דנדרה, דבכח שבים, ורעו כששים בנדרם. ומידרש כמו דכתיב דבר, והיינו הנהיגו שנהג איסור. פי"ב הנהיגה:

גירסת הגר"א

יכול אפילו נשבע לאכול גבלות וטרפות ושקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה תלמוד לומר לאסור אסור לאסור את המותר ולא להתיר את האסור: ד"א על נפשו מה תלמוד לומר לפי שהו"א ככל היוצא מפיו יעשה אין לי אלא שהוציא בפיו

מנין ת"ל לאסור אסור על נפשו יכול אפילו נשבע לאכול גבלות וטרפות ושקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה ת"ל לאסור אסור לאסור את המותר ולא להתיר את האסור: לא יחל דברו. לא יעש' דברו חולין

קיבל עליו בגדר ושבועה מנין תלמוד לומר על נפשו: לא יחל דברו. לא יעשה דברו חולין

עמק הנצי"ב

אכל עיקר יסודו ופלפלו מהא דשבעה חל ח"ש דנכילה, נהתי ורמז"ס ז"ל דאיכא עשה שח"ז, וזאכילה דרשות לא שייך שיעור כזית. וזה לא נראה לי, שכרי ואכלת ושבעת וזכרת וגו' דרשינן אכילה בזכית. והרי לדעת הרמב"ן ז"ל במלחמת ה' ברכות פ"ג הוא מה"ת, ולא כשיטת החו"ב כ"מ, אלא כל אכילה שבתורה בזכית. ואפי' לשיטת החו"ב דרשינן שביעה מה"ת, מכ"מ אי שבע בפחות מכזית פטור דאכילה דרשינן. והשתא יש לפרש קושית הש"ס דילן כפי הרא"ש. ולא מעשה דזכית פריך, אלא מלאו דכתיב לא ימוש ספר החורו וגו', וכפי המפרש. ושני הפסוקים אלה מדברי קבלה הם. מיכו להרא"ש י"ל בפשיטות בכך מורה שיכול לקיים באופן אחר, כמו בכך תרומה לכהן, ויכול לאכלו למחר או לחנו לאחר, או במלוא שאינו מפורש בתורה כמו אכילת פת בשבת ויו"ט. ודמי להא דאשכח ואשנה כו' למסקנת הש"ס. אכל לשיטת רמב"ן ור"ן ז"ל קשה גי' זו. וז"ל דגירסתם ה' שחמך ככר זו לא אוכל ואכלה. ואע"ג דלשון שבעה הוא לק"מ כמש"כ הר"ן ד' ז' ז' ד"ה איירי: ככל היוצא מפיו יעשה. ולא נקיע הללו דלא יחל דברו, משום דפשיטא דהללו לא דחי לאו בקום ועשה, אכל עשה ס"ד דדחי ל"ת. ואע"ג דנכילה יש בה איסור עשה שאינו זכרה, מכ"מ אורחי דתנא למינקט נכילות וטריפות כדודי. פי' ריש פ"ב שם בנכילות וטריפות כו', וצפי הר"ן ותנא נמי כו' ויש בהן עומאח כנכילות כו': לאסור את המותר. ופי' אסור שעושה איסור במאמר פיו. ואין לפרש לאסור את האסור מכ"מ, דביינו שבעה שלא אוכל נכילות כו', דהא אין איסור חל ע"א כדתן בשבועות פ"ג: ולא להתיר את האסור. ולפי זה הדרש עדין יש לומר דלאסור את המלוא חל השבעה, כגון שבעה שלא אשכ בסוכה ושלא אנית תפילין. ואין לא תנן כתיב דנדרים פרק ז', דתן חומר דנדרים משבועות כולל אמר קום סוכה שאני עושה כו', דנדרים אסור בשבועות מותר, שאין נשבעין לעבור על המלוא. וצ"ס דילן יליף מדכתיב לא יחל דברו, אכל מיחל הוא לחפזי שמים. אכל דנדרים כתיב כי ידור נדר לה', משמע שחל גם על המלוא המקודשים לה', ע"ש עוד. וזירושלמי יליף מדכתיב ככל היוצא מפיו יעשה, ולא היוצא מפי שמים. ומקשי ומר אף במקדים כן, כלומר אף בקונמות שהוא מקדים ע"ע. ומשני ר"י בשם ר"ה ולא שכן אדם מקדים סוכה לשמים. וכיון דהקדש גמור ודאי חל עלה, דהא לא נכלל דנדרים בעוין ולא נחמט מהאי קרא, ה"נ קום שהוא הקדש פריע. והנה אי דרש חנא דספרי חד מהני דרשן, חו לא בעי למעט נשבע לאכול נכילות כו'. אלא ודאי לא דייק הכי, וא"כ לריך טעם אומר את המלוא מנלן דלא חל. ונראה דסברה הוא דעשה דסוכה וכדומה דוחה ל"ת ועשה דשבעה, משום

עשה ונהג כן: יכול אפי' נשבע כו'. אכל דנדר ח"א למחני כתיב דנדר, כמש"כ הרמב"ן ז"ל בנימוקי פרשה זו, משום דנדרים מיתסר חפלא עלי, ולא חלין על דבר שאין בו ממש, וממילא לא חל דנדר אעשה. ולא משכחת חלל דנדרים גבול או דקדק דנפ"ל מפרשה דפי' תנא ומכמה קראי ששייך בהו נדר. וקשה מהא דאי דנדרים ד' ג', בשלמא כל יחל דנדרים משכחת לה כגון דאמר ככר זו אוכל ולא אכלה. ככר הקשה הגר"ע ח"ג ז"ל דבגבולותיו. ואין לומר דמיידי בככר של מלוא דלילי פסח, דלשיטת הר"ן שם ד' ח' אי נדר אינו חל אפי' בקיום מלוא בקום ועשה. דהא דאי שם באשכח ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לחלקי ישראל, לאו דוקא נדר אלא שבעה היא. וכן נראה דעת הרמב"ן שם ובמלחמות פ"ג דשבועות ע"ש ואפי' לשיטת הרא"ש שם דנדר מלוא בקום ועשה דמי לנדרים דקדק. מכ"מ הא מפרש קושית הש"ס והא מושבע ועומד מה"ס, דשבעה ג"כ אינו חל ע"ד מלוא שמפורש בתורה, משום דאין איסור חל ע"א עשה, ונדר לא עדיף משבעה. וכן דעת חו' שבועות ד' כ"ג ז' דאין איסור שבעה חל ע"א עשה. וכן דעת הרמב"ן במלחמות שלחי פ"ג דשבועות ע"ש. ומפרש קר' הש"ס כפשוטו דשבעה אינו חל על מ"ע. ולא כהר"ן שמפרש לפי דרכו דקאי על שבעה, ופריך הש"ס דלשון נדר גדול משמע בכל דא אפי' לקרבן שבעה, ולזה ודאי אין שבעה חל על קיום מ"ע משום שאינו כלל וכו'. אכל לדרך הרא"ש דנדר ממש מיידי ח"א לפרש הכי, דנדר ליכא קרבן. וע"כ לריכין אנו לפרש דדעת המקשן דאין שבעה חל כלל על קיום מ"ע שמפורש בתורה. וא"כ ח"א לפרש הא דככר זו אוכל בככר של מלוא דליל פסח. ולכאורה כייתי אומר דהא כשיטת הרא"ש, דנדר חל על קיום מלוא כמו דקדק. ואפי' על מ"ע מפורש וכן שבעה לענין לאו כדעת הר"ן דזה. וכן דעת הצמח"מ דזה. והא שכתבו חו' שבעה שם ד' כ"ה א', חילומא מתוכ לעני והא מושבע ועומד מה"ס הוא, לאו ראי' היא, דהתם לענין קרבן מיידי דרשינן מידי דישנו כלל וכו', אכל למלקות לא דרשינן, כמש"כ בעצמם ד' כ"ד א' ד"ה אלא. וליכא למימר דבמלקות איירי דלא דרשינן לאו וכו' כו'. וכן מבואר שם ד' כ"ה ז' לא הנחתו למלקות ע"ש. ולא כדמוכח מדבריהם דמי מכות ד' כ"ז א' ד"ה אמרו לו ע"ש. ועוד י"ל דקושית הש"ס על לא אהן קאי, דשבעה א"י לבעל מ"ע. מיכו עוד הוכיחו מסנהדרין ד' פ"ג, דכהן עמא שאכל תרומה עמאח אינו במיתה, משום שאין איסור חל על איסור עשה דתרומה עמאח. ונריך לחלק לדעת הר"ן משום דהתם לאו הכא מכלל עשה הוא, אכל על עשה גמור חל. [וראיתי להפמ"ג דה' שחיטה בפתיחה שורש ז', שסיים ג"כ דאיסור חל על עשה.

גירסת הגר"א

חולין הרי שהיה חכם לא יור לו לעצמו והדין נותן אם מפר לאחרים לא יור לעצמו ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דברו חולין. לא יחל דברו מגיד שעובר על בל יחל. על בל תאחר מנין ת"ל כי תדור נדר לה' וגו' מגיד שעובר על בל יחל. על בל תאחר ועל בל יחל. לא יחל דברו. ר' אליעזר אומר [שצויות כ] לעשות הבטאה כשבועה. רבי עקיבא אומר ככל היוצא מפיו יעשה: ואשה. מקיש אשה לאיש מה איש עובר על בל יחל ועל בל תאחר אף אשה עוברת על בל תאחר ועל בל יחל. ואשה שומע אני משתבגור

חולין [נדרים פא] הרי שהיה חכם לא יפר לו לעצמו והדין נותן אם מיפר לאחרים לא יפר לעצמו ת"ל ולא יחל דברו ולא יעשה דבריו חולין. לא יחל דברו [שס ג] מגיד שעובר על בל יחל. ועל בל תאחר מנין ת"ל (נדרים כג) כי ידר נדר לה' וגו' מגיד שעובר על בל תאחר ועל בל יחל. ולא יחל דברו. ר' אליעזר אומר [שצויות כ] לעשות הבטאה כשבועה. רבי עקיבא אומר ככל היוצא מפיו יעשה: ואשה. מקיש אשה לאיש מה איש עובר על בל יחל ועל בל תאחר אף אשה עוברת על בל יחל. ואשה שומע אני משתבגור

עמק הנצי"ב

משום דיטנו בשאלה, כדאי ביצמות ד"ה אי' ועשך דתגלחת מזרע דוחה ל"ת ועשך דזרזר ע"ש. חלל נדרים דומה להקדש כסדרת כירושלמי, והקדש ודאי אינו נותר בשביל מזבח אי יש זה כהנא, כמבואר ברכ"ש ד' כ"ח אי' שופר של עולה חסור לחקוע זה. וכ"י נדר דאוסר ישיבתו בצוכה אף בלא כהנא. מיכו כירושלמי דצני קרא בשצויות, י"ל דאוסר דאין עשך דוחה ל"ת ועשך שישנו בשאלה, ותגלחת מזרע שאני דגדול השלף. [ואו כמש"כ הרמב"ם דזרזר מזרע אין צו עשך דקדוש יחי. וככי ודאי מבואר מהכיר שחציה כרי"ף שלהי מ' פסחים דאין עשך דוחה ל"ת ועשך דשצויות]. וסבירא לי מוחלט חסור צתה"מ. ועי' צתו יצמות שם ד"ה ואכתי. ותליא ג"כ צתחלוקת הסוגי צתחלמוד דידן. דהא תלמוד דאין עשך דוחה ל"ת ועשך שאין שוב בכל, כדמוכח ממכח סוגיות שחציה כתי' כ"ל. ולא כסוגי דזרזר ד' נ"ח. וז"ל משום דשאני מזרע דגדול השלף, וא"כ אין ראי דדחי ל"ת ועשך שישנו בשאלה. [מיכו זהא דל"ת ועשך שאינו שוב בכל, י"ל עוד טעם דלא ילפין מראשו, כמש"כ צ"י נשא פי' ז' בס"ד]. ומסוגיא דידן צנדרים אין ראי לשום דה, כיון דקרא קדריש לחסור דנדר ולהיתר דשצויות: חולין. כלומר שכי הקדשים על עצמו. וכשהוא מתיר נדרו, ה"ה מחלל הקדשו ועושיכו חולין, וכו' מלשון חילול כפרש"י ז"ל. [ועוד יש כונה צתיבה זו צתוספתא נדרים והציה כר"ן ריש פ"ג, אף נדרים שאמרו מותרין בן מנין שלא יבא אדם נודר צכס כדי לצטלן, ת"ל לא יחל דברו, לא יעשך דבריו חולין. ופי' חולין מלשון חול, שאינו מקפיד עליו כמו על הקדש. ומפרש לא יחל דברו, בשעה שמדבר לא יוציא דבריו לצטלה, וכו' מיתורא דקרא כמש"כ לעיל צהג"כ. חלל אין זה מענין הספרי דמיירי צנדר מכצ"ר: הרי שהי' חכם כו'. דברו יתירא דריש, לדייק אף שכו' חכם ומיחל לאחריו, חלל דברו לא יחל: אם מיפר לאחרים. שאינו מיפר עד שלא ידור: לא יפר לעצמו. שמיפר עד שלא ידור כדלעיל: ועל בל תאחר מגין. ירלו צזה לרבות כל יחל צנדר גצוב עם שעובר עליהן צצ"ת. לשון רמב"ן צסה"מ עשה ל"ד. פי' משום דעיקר הפרשה מיירי צנדר צצווי. ואשמעין החנא דמכ"מ עובר צצווי על נ"ג ג"כ. חלל אין לשון על צ"ת מנין משמע ככי. וע"ע להלן מה שיש צדקדק לפי זה. והכרחא דהספרי מיירי צנדר צצווי, וצאופן

גירסת הגר"א

משבתגור ת"ל בנעוריה בית אביה אי בנעוריה שומע אני אפילו קטנה
אי בנעוריה שומע אני אפילו קטנה
ת"ל ואשה הא כיצד יצתה מכלל קטנה
ולכלל בוגרת לא באה מגין שהיא
בהפלאה הרי אתה דן נאמר כאן נדר
ונאמר להלן נדר מה נדר האמור להלן
בהפלאה אף נדר האמור כאן בהפלאה
מכאן אמרו בת י"ב שנה ויום אחד
נדריה קיימים בת י"א שנה נדריה נבדקין.
כי תדור נדר את שתסמוך נדרה לדבר
הנדור הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר אתה
אומר את שתסמוך נדריה לדבר הנדור הרי
זה נדר או עד שתדור לשם ת"ל לנדור

משבתגור ת"ל בנעוריה בית אביה אי בנעוריה שומע אני אפילו קטנה ת"ל
אשה הוא כיצד יצתה מכלל קטנה ולכלל בגרות לא באת מכאן אמרו
חכמים בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימים. את שתסמוך דבריה לדבר
שאפשר לה להינדר הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר אתה אומר את שתסמוך
נדריה לדבר שאפשר לה להינדר הרי זה נדר או שתדור לשם ת"ל ואסרה אסר
מ"מ. הוא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון את שתסמוך נדריה
לדבר שאפשר לה הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר : ואסרה אסר. אין אסר אלא
שבועה

נדר מ"מ. הא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון את שתסמוך נדריה לדבר הנדור הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר : ואסרה אסר. אין אסר אלא שבועה

עמק הנצי"ב

ד' ר' ז' אי אשכ ישנה צצית. וז"ל דלא ידע הש"ס הכס
מכאן צרייתא. ולכאורכ ע"כ ז"ל כן מנדרים ד' ר' ז',
דפריך אלא מעתה חטאת יולדת נמי קא עבר עלה צצית
ע"ש. וזה דוחק. אצל למש"כ ניחא, דודאי נדרי גבוה קא
מיצעי לכו דחלוין צציתא לעזרה, וככה מיירי נדרי צטוי.
וס"ד כיון דחלוי צאצ וצטעל, קיל נדרה שלא לחייבה על צ"י
וצ"ת לעולם, או עכ"פ עד שיסמכו ויקיימו. וע"ע מש"כ הגאון
ר' רפאל צעל וזכר הכהן בדרוש הגדפס בספר זכר לדיק, ד"ל
שנדר אחר עבודה, או הצעל שמחויב להצ"ה, וצ"ת חלוי
במקדים שהוא צמנות הצאצ לעזרה. והגאון ש"ה ז"ל בתשובה
סי' ס"ז כי להוכיח מכאן צמנות דאשכ ישנה צצית, ואפשר
צפי דר"ז ע"ש. והא דנדרים ניחא לפי מש"כ הגאון צעל
ע"ה צרי"ש, דצ"ת דשנה צלא רגלים לא חלוי צציתא לעזרה,
ופשיעא דישנו צנשים. מיכו האי צרייתא ע"כ מיירי צרגלי,
דנדרי לזקק לית צ"ת דשנה כלל, כמש"כ הגאון כ"ה. ולא
תקשה מכאן דאי צחיר ד' כ"ה צ' אי דלא הפך לה פשיעא
דחייבת מלקות, דחיינו צחירות דמפורש צחורכ איש או
אשכ, אצל נדרי צריכא. ומכאן ראי ג"כ למש"כ דלא
מקשינן נדרי לצחירות לכל מילי : משבתגור. כלומר אפי' בוגרת
צרשות אצי לנדרי. אצל הא פשיעא דנערה צכלל אשכ כמו
צכלל כחורכ : ת"ל בנעורי אי בנעורי כ"ה. כ"ה. והוא
הפסוק צצית אצ"ה בנעורי, וכן העתיק רש"י ע"ז הפסוק.
ועי' בסמוך : אפי' קטנה. ורש"י כתב צפשיעות בנעורי ולא
קטנה ולא בוגרת כ"ה. ולכאורכ קשה עכ"ס, הא סתים צפי
חלא כר"מ דנערה במאורכא אינה קטנה, ע"ש פי' כ"ה.
ותו, הא אפי' רבנן דר"מ לא מחייבי צקטנה במאורכא חלא
משום דכתיב נער חסר, כדאי צכתוצות ד' מ', חלא כאן
נערה, הא כ"מ ש' נער אפי' קטנה צמשמע, והכא ליכא
מיעוט לאפוקי מפשעא. וז"ל דהספרי סובר כהירושלמי שם
כ"מ, דאי מ"ע דר"מ נער חסר כתיב צפרשה, ופי' צעל פ"מ
דמשום שכוה חסר משמע דוקא גדולה ולא קטנה, ולא כש"ס
דילן, עי' צמראה שם. הא כאן דליכא מיעוטא שפיר י"ל
דקטנה צמשמע. [ונעל קה"ע הגיה מ"ע דרבנן נער כ"ה,
וכש"ס דילן. אצל לא אחי שפיר לפי גירסתו להלן, מה מקיים
ר"מ נער חסר, ר"ה צשם ר"ל נערה אי שלימה כתיב צפרשה

ולימדה עכ"פ שכיח גדולה, ופי' הוא עלה לימד דאפי' צמקוס
דכתיב חסר נמי דוקא גדולה, וזה להיפך מסוגי דילן חליצה
דר"ל. ותו קשה ל', דמה לו להוכיח מכאן דכתיב צמ"ה גדולה,
דיש לדחות ולחל צחיר איפכא וז"ל הכותנת, דוקא ככה פי'
הכתוב ולא צמ"ה. חיפוק לי ממוליא ש"ר דכתיב חסר ומכ"מ
דוקא גדולה, דהא כתיב ואם חמת כי וגו'. חלא עיקר צעל
פ"מ וכ"ה ישנה]. והשתא ניחא דרש"י חז"ל לשיטת ש"ס
דילן : אפי' קטנה. וכ"ת מה"ת להחמיר צקטנה יותר מצקטן,
לקי"מ, דס"ד איש שחלוי צדעת ע"מנו לצדו צעינן דעת גדול,
אצל אשכ דדעת אחרת מקימה לא צעינן הפללה. וכמו לענין
קידושין דישנה צקטנה ולא צקטן מטעם זה : מכאן אמרו.
משנה נדר ד' מ"ה צ' : בת י"ב שנים כ"ה. ודין הפללה
סמוך לאשכ דתנן הכס, י"ל דילפינן מנזירות דכתיב צחרוויכו
איש או אשכ כי יפליא, וגילוי מילתא הוא. וכמו דילפינן
בנדרים צאיס מופלא ה"ה צאשה. ועוד י"ל דילפינן צחקישא
אשכ לאיש. וצשלמא לפי הס"ד דקטנה ג"כ נדרה נדר, היינו
משום דבנעורי משמע הכי. וגם כי מסתבר דחלוי צדעת האצ,
ומה לי קטנה או גדולה. אצל לפי האמת ודאי נפ"ל מהקישא
הפללה צאשה. ועוד לפי הדרש להלן בנעורי צית אצי צשעכ
שאי' למוכרה, ע"כ ז"ל דמופלאת נדרה נדר : כי תדור נדר
לה' את שתסמוך כ"ה. כ"ה, וכ"ה חז"ל וחסד"ל : לדבר
שאפשר לה. ציחורו לעיל : אין איסר אלא שבועה. קאי צשיטת
רצא צצועות ד' כי אי דאיסר צצועה, ומכ"ה קראי יליף, חלא
דסובר דמוכרילוי הכי צין נדר לשצועה, ש"מ צצלשון נדר
נדר. אצל אצי סובר דאיסר לאו צצועה ממש הוא. ומכאן
דכתיב או אסרה אסר על נפשה צצועה, מיייתי ראי' דלאו
צצועה היא חלא מיתפוס צצ"ה. וכבר הקשו חת"י וצבע"מ
מהא דכתיב ואסרה איסר צצ"ה, ומכאן דכתיב כל נדרים
ואסריה אשר עליה. ומתירי משום דלא כתיב או, י"ל דקאי
על הנדר דלקמי'. ופי' ואסרה צצלשון נדר כ"ה עלי איסר,
וכ"ה נדר כמו לרצא. והחריף מוכר"ן נעם ש' [ז"ל] צברצ
כ"ה מוכר"מ מקראקינואוי כתב, דאצי ורצא לשיטתיוכו
צפי' השואל דאצי כ"ה יאשי ורצא כר"י, ולר"ה מכלא כתיב
או ש"מ דאלקמי' קאי, ולר"י דמי כדכתיב או, וא"כ ע"כ
צצועה קאמר. וצ"ה ניחא שלא יקשה לאצי מכאן דספרי,
דחנאי

גירסת הגר"א

שבועה וכן הוא אומר ואסרה אסר
על נפשה בשבועה: בבית אביה.
ברשות אבי להביא את שנתאלמנה או
נתגרשה מן הארוסין או בבית אביה
כמשמעו אף מן הנשואין תלמוד לומר
בנעוריה בית אביה שכל נעוריה
בבית אביה יצתה שנתארמלה או
שנתגרשה מן הנשואין שאין כל נעוריה
בבית

שבועה וכן הוא אומר ואסרה אסר על נפשה בשבועה: בית אביה. ברשות
אביה אתה אומר בית אביה ברשאי אביה או בית אביה כמשמעו תלמוד לומר
בנעוריה בית אביה שכל נעוריה בבית אביה אמרתי ולא נעוריה בבית הבעל
להוציא [נדרים ע] את שנתארמלה או נתגרשה מן האירוסין. אתה אומר מן
האירוסין או אינו אלא מן הנשואין ת"ל בנעוריה בית אביה שכלו נעוריה
בבית אביה יצאתה שנתארמלה או שנתגרשה מן הנשואין שאין כל נעוריה
בבית

עמק הנצי"ב

לזה וק"ל]. ולמד מחכמי הספרי דגזי נדריה לא צעין דוקא
זנה ומפרנסה, דהא שצח נעורים ודאי אין סברא לחלק, דזיל
זחר טעמא, כיון דאי צעי מסר לה למנוול ומי, כדאי צדיק
שם שצח נעורי הוא דאקני לו רחמנא דאי צעי מסר לה כר.
והתורה קצת זמן הכרת נדרי שצח נעורי: שכל כר. מילתא
צפ"ע הוא, ודריש חו בנעורי צית אציה למעט: שכל נעוריה
בית אביה. צי"ח יחידה של בנעורי דריש כל נעוריה. וכי"צ
מפרש הש"ס יצמות ד' נ"ט אי אליבא דר"א ור"ש, צבחולי
עד שחכא כל צחולי קיימין. ובסמוך יצואר מאי מנעם מחאי
מיעוטא. והכח אין מקומו של דרשך זו לכאן, שלא כגענו
עדין לזה הפסוק. אלא משום דהא לפרש רצוי של צצית אציה
בנעוריה שאלו עומדים בו, וזה זכ המיעוט לגלות על כרצוי
כדמפרש והולך: בבית הבעל. עי' צסמוך: להביא את
שנתארמלה כר. כל"ל וכן הוא צי"ש וצ"א. וקאי על הפסוק
שאלו עומדים בו צצית אציה, דהא לרבות נחארמלה כר.
ודיוק הכתוב לפי דרשך זו, אפי' כשהיא רק צצית אציה
בנעוריה ולא חוץ מציתו, ר"ל שאינו יכול למכרה, דאין שפחת
אחר אישות כדאי בקידושין ד' י"ח אי. וכבר מצואר לעיל
דבספרי מפרש בנעוריה אפי' קטנה, ור"ל כהפלאה סמוכה
לחשך, דיש לה מכר: אלא מן הנשואין. כלומר אף מן
הנשואין. [ולשון אלא ל"ד, כמש"כ צס"ד צפי נשא פי' אי
צדי"ח או לא ענש אלא על כ"צ]. ולכאורה תמוה, הא מקרא
מלא כתיב ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה
יקום, וע"כ בנערה מיירי, דאי בוגרת אפי' צחולה ילאה
מרשות האב, ועי' להלן ריש פי' צי. אצל הוא כמש"כ, דפשטא
דצצית אציה משמע שיוצאת צציתו והוא זכ ומפרנסה, וס"ד
דהא לרבות כה"ג אפי' אלמנה וגרושה מן הנשואין, ולא מיעט
להלן אלא כשהיא מחפרנסת צעמא: ת"ל בנעורי בית אביה.
וממעט דוקא שכל שצח נעורים לאציה, ילאה זו שכבר יתח
משצח נעורים, שכרי אין לה קנס אונס ופתוי, וגם אינו זוכה
בקידושין. משא"כ כשנתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין
חוזרת לבית אציה לכל דבר. [ועי' להלן פי' ג' שדרשו צא"ח
זה הדרש גופא, וכמה פנים לתורה]. ומיכא אי לאו רצוי
דצצית אציה בנעורי, ס"ד דגם אלמנה וגרושה מן האירוסין
נחמעט מבנעורי צית אציה, שכרי אין כל שצח נעורים לאב,
דאינו יכול למכרה אפי' צמופלאת סמוך לנערות, לזה מרבי
מצצית אציה אפי' נחאלמנה כר. וכי"ח עדיין הא ע"כ מפקי
האי דרשך דצצית אציה ממיעוטא דבנעורי צית אציה, כיון
דאלמנה

דחנאי היא. ונכון הוא. אלא שיש להקשות ע"ז, דצמנחות
ד' ל"א אי משמע להיפך, דר"א סובר במקום דמשמע ממ"ח
דאי קאמר כ"ג או משמע. וא"כ כהא דכתיב בכל הפרשה
או צחיסר, מסתמא כ"ג או קאמר. ורי יונתן סובר דכיון
דבכל הפרשה כתיב או וככה לא, מסתמא חדא הוא. עי'
תוס' יומא ד' נ"ז צ' סד"כ חנאי היא. ועדיין קשה לי, מהא
דכתיב צפי ע"ז והקים את כל נדרי או את כל אסריה אשר
עליה, וכבר הקשה המהרש"א ז"ל. ור"ל דכיון דלא כתיב או
את כל אסריה אשר אסרה ע"ג, משמע דאסריה הוא כענין
ולא כלשון שאסרה. אצל הספרי סובר דמחלה איסר בשבועה,
ש"מ דאיסר עלמנו שבועה היא: וכה"א או אסרה. כל"ל:
בבית אביה. כל"ל: או בית אביה כמשמעו. שכוה זכ
ומפרנסה צציתו וכל מעשה ידיה לו, אז תלוי נדרי צדעת
אציה. אצל כשאניכ צציתו ומתפרנסת ממעשה ידי, שאין
לאציה אלא כשיש מותר, ומשום זכ גם נדרי אינה תולה
צדי"ח. וכבר ידוע סברת הש"ס צנדרים ד' ע"ג וכי"ח, דעיקר
טעם של הכרת נדרי משום שירדך תורה לסוף דעתה, ותלוי
צמי שזכ ומפרנסה ע"ש: בנעוריה בית אביה. ולא כתיב
צצית אציה, משמע דלא קאי עלה שכיח צצית אציה, אלא
כשנעוריה כס צ"א, כלומר דשצח נעורים לאציה. וזהו שדרשו
בכתובות ד' מ' צי' לענין צושת ופגם, אי"ק בנעורי צ"א כל
שצח נעורי לאציה. ומשמע כהם דס"ד דכש"ס דגוף הקרא
בכל שצח נעורי מיירי. ואפי"ג דרש"י ז"ל כח צח"ל גזי
נדרי כתיב ומיכא איכא למשמע מינה דצימי נעורי תלה
בכתוב צצ"ח, מכ"מ מדמסיק הש"ס אלא כהיא צכפרת נדרי
כתיב, משמע דלפי סס"ד בכל שצח נעורי מיירי. וכן סתם
הש"ס צצ"ק ד' פ"ז אי כיון דאקני לה רחמנא שצח נעורים
לאב כר, וכפרש"י שם. ותוס' ד"ה כיון וד"ה אמר לי נדחקו
בזה. אצל הפשט, דסתמא דהש"ס אציל לפי סס"ד, דמכאי
קרא מוכח כל שצח נעורי. דק לר"י אי"ר דצעי קרא למעשה
ידיה, ע"כ לית לי למילף מכאי קרא אלא הכרת נדרי. אצל
סוגית הש"ס צדוכתא קאי. וכ"כ הרמב"ם ז"ל צפי המשינות
זה הדרש, ע"ש בכתובות. וביינו דקא צעי ר"א מרבי, אי
מצנעורי צ"א נפ"ל אי"כ חצלה ג"כ לאב, או משום איבה. ורז
לטעמי פשיט לי דלאו מקרא נפ"ל. ואין כר יונתן קיי"ל
דחצלה ג"כ לאציה, רק שיהא פחת משצח נעורים. והענין,
דמפרשי בנעורי צ"א צזמ דשצח נעורי לאציה, ונמלא למד
שצח נעורי לאציה. [וקרוב לומר דגם רש"י בכתובות כוח

גירסת הגר"א

בבית אביה: ושמע אביה. להוציא את החרש. ושמע אביה אין לי אלא ששמע אביה השמיעוהו אחרים מגין ת"ל ביום שמעו: והחרש לה. שהוא מחבין לה שאם נדרה בתו ואמר סבור הייתי שאשתי הרי זה יחזור ויפר שגא' והחרש לה שיהיה מחבין לה: וקמו כל נדריה וכל אסר. שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משקים ואם הגיא אבי אותה עד שלא קיים או אף משקים תלמוד לומר יקום מגיד הכתוב שכל נדר אם קיים שעה אחת

בבית אביה: ושמע אביה. להוציא את החרש. ושמע אביה אין לי אלא ששמע אביה השמיעוהו אחרים מגין ת"ל ביום שמעו: והחרש לה. שהוא מחבין לה שאם נדרה בתו ואמר סבור הייתי שאשתי הרי זה יחזור ויפר שגא' והחרש לה שיהיה מחבין לה: וקמו כל נדריה וכל אסר. שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משקים ואם הגיא אבי אותה עד שלא קיים או אף משקים תלמוד לומר יקום מגיד הכתוב שכל נדר אם קיים שעה אחת

עמק הנצי"ב

דחלמא מן באירוסין ג"כ אין כל שצח נעורים לאציה, וא"כ נימא חפי נשואה נמי. הו"ל לא קשיא, דכשתמעט שצח נעורים מן האצ צנשואין, ביינו משום שנשאר צצית בצעל, שחל רשות בצעל עליו צנשואין, ושצ חניכ חוזרת לאציה. אבל כשתמעט שצח נעורים מן האצ באירוסין, לא משום שנשאר צצית בצעל, שכרי אין לצעל רשות עליה כלום. וחזי דכא כמו כן אין שפחות אחר שפחות לר' שמעון בקידושין שם. וחזי דכא נערה ג"כ אין לה מנא, חע"ג דלכל דבר היא צרשות האצ, אלא גזרת הכתוב הוא להקל עליה בצגדו צה למכרה, ולא מיקרי צח אין כל שצח נעורים לאציה. וכיינו דדייק בספרי לעיל ולא נעוריה צצית בצעל, כלומר דוקא כשנשאר נעוריה צצית בצעל נתמעט, ולא כשנשאר איזה כח ורשות לעצמה: להוציא את החרש. דלאו צר שמיעה הוא, והקמתו אינה בקמא, אס אמר כל נדרים שנדרת ה"ה קימין ל"ה כלום. ונפ"מ שאם נתפקה יכול להפר. וצגמר נדרים ד' ע"ג א' כוצה דרש ז' דתני להלן גבי צעל, ושמע אישכ פרע לחרש. וכיינו משום דאציעי התם צצעל משום דמלוי יותר. ועוד י"ל דעיקר הדגש הוא צצעל דשנה צ' קרא, אבל צאצ י"ל דלאו דוקא אלא אורחא דמילתא. מיכו השחא ילפין לדרוש צאצ כמו צצעל. והנה התם מיייתי הש"ס לענין הפרה. ולבאורא מנלי להש"ס הו"ל קרא צהקמה מייירי. וי"ל דפשוט נבש"ס דקאי על כל האמור צפרשה. איצרא ע"כ בספרי צהפרה ג"כ מייירי, דכא מדתמעט אשת חרש משמע דשמיעה אינו מעכב לפקה. ע' ראש"ש שם ד"ה אמר רצא ח"ש, וצ"ה כרמב"ן ז"ל פ' נערה עב"מ דרך ח"מ. והרי צסמוך מרצי כשמיעוהו אחרים מנין כר, והא תלמוד דשמיעה מיכא צעי. אלא ודאי התם להקמה לחוד מייירי, דעיקר הדגש קאי צהקמה פ"ש. אבל הכא דריש ושמע אישכ או ושמע אציה גם להפרה דכתיב אצתרי, נמלא חומר צהפר מצהקס לענין שמיעה. וכ"מ למד לא מיייתי הש"ס ד' ע"ט א' דלענין הא חומר צהפר מצהקס, י"ל דלא פסיקא לר', דכא לא פשיט צהדיא דהפרה לא צעי שמיעה. והסד"ר פ"ה הא דכשמיעוהו אחרים, מייירי לענין שחיקה דמעלי' דודאי צעינן שמיעה, וצ"ה אשמעינן דסגי צשמיעה ממאן דהו, אבל צהקמה והפרה ממאן מהני אפי' צלא שמיעה כלל. ונכון הוא. הא צסמוך מפרש בספרי. הו"ל קרא לענין הקמה צפ"י, מכ"מ עיקר קרא צשחיקה דמעלי' מייירי. ולשיטת הראש"ש ז"ל צפסקיו דהאציעי

אי צעי שמיעה לא איפשטא ולחומרא. והא דתני חרש משום דתנא גופי מספקא לר'. יט לייצ צפשיטות הכי חרי צרייתות דסחרי אהדדי. דמשום דמספקא לר' פסיק ודאי מילתא דפשיטא למעט חרש ולרבות כשמיעוהו אחרים. ואי לא שמו כלל ספק אי מיעט מושמע או מתרצי. וודאי תי' זה נוח יותר, ונחא גופא נראה להש"ס דספקי מספקא להחנא: השמיעוהו אחרים מגין. ע' לעיל צסמוך: ת"ל וקמו כל נדריה. אסיפא דקרא סמוך דכתיב וכל אסר אשר אסרה על נפשא יקום, חרי קימות לרבות כשמיעוהו אחרים: והחרש לה, שהוא כר'. כ"ל: שאם נדרה בתו. והקיס לכ: ה"ז יחזור ויפר. פ"י יכול להפר עדיין, דהקמתו אינה בקמא. וכ"י יכול למתני ה"ז יחזור ויקס, ויכ"ה הפ"י לריך להקס עוד הפעם כשרואה לקיים בקמתו. אלא דצכ"מ אכדור תנאי ואמוראי על הפרה, משום דיותר ראוי להפר מלהקס. ואל תתמה על הלשון יחזור ויפר, דלשון משנה הוא שם ד' פ"ו צ' נדרה אשתו וסבור שנדרה צח כר' ה"ז יחזור ויפר, ומייירי צין צהקיס צין צהפר, כמבואר צר"ן שם, אלא שאשתמעתי להר"ן ז"ל צרייתא זו כמובן שם ד"ה למימרא: וקמו כל נדריה, שאם נדרה וקיים וחזר והפר, שומע אני יה' מופר, ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר, או אף משיפר, ומה אני מקיים והפר את נדרה עד שלא קיים, או אף משקים ת"ל יקומו. כ"ל. וכי"ש בגיה כאן ברצבה. ואף שיש לפרש כגבחה, מכ"מ מדגשה זו הצרייתא צצעל צגי זו, לא יכולתי להביא אלא לפי ההכרח, וכמו שביא שנוי שם. ולריך ציאור, דודאי על שחיקה דמעלי' א"ל לומר דמהני הפרה, דמקרא מלא כתיב צפסוק דהפרה ציוס שמוע. אלא דהספרי מפרש יחזר לשון וקמו כל נדריה, דודאי הוא מיותר דכא צסוק הפסוק כתיב יקום. ומפרש דה"פ או וקמו כל נדרים, כלומר שחיקים לה אציה יקום. ומכאן הוא דפשיטא לן בכל מקום דהקמה מהני צחוק מעלי'. והר"ן ד' ע"ט א' כתיב דקיים צלצו קיים, הוא מלך הסצרא, וילפין לה משחיקה דיוס שמוע. אבל פשוט דלא שייך סצרא זו, אלא א"כ כצד גלי לן קרא דמהני הקמה צחוק מעלי'. אבל צלי' ודאי י"ל דגזרת הכתוב הוא דמעלי' דוקא מהני. [וע' מש"כ להלן פ"י ד', דכא דקיים צלצו קיים. ג"כ מקרא הוא דנפ"ל]. וע"ז חני צספרי שאם נדרה וקיים צפ"י. ועדיין שומע אני דמהני הפרה צחוק מעלי', וניה אני מקיים יחזר דוקמו כל נדריה, עד שלא יפר. וכ"מ א"כ

גירסת הגר"א

אחת אין רשאי להפר: ואם הניא אביה אותה. איני יודע הנאה זו מה היא כשהוא אומר ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפרה לימד בבעל שהנא היא הפרה ולימד בבעל שעשה חרישה ושמיצה כיום נדר להקם מנין הרי אתה דן הואיל ורשאי להקם כיום נדר אף להקם נעשה חרישה ושמיצה כיום נדר. לא אם אמרת בהפר שחלק מכללו

אחת אין רשאי להפר: ואם הניא אביה אותה. איני יודע הנאה זו מה היא כשהוא אומר ואם ביום שמוע אישה יניא אותה בבעל הוי אומר הנאה זו הפרה לימד בבעל שהנא היא הפרה ולימד בבעל שעשה חרישה ושמיצה כיום נדר להקם מנין הרי אתה דן הואיל ורשאי להקם כיום נדר אף להקם נעשה חרישה ושמיצה כיום נדר. לא אם אמרת בהפר שחלק מכללו

עמק הנצי"ב

ה"כ מאי מהני הקמה זו, י"ל דס"ד דכיון ששמע אביה ואישה וניתן נדרה להפרה, כנדר מיתלי וקאי, ואין עלי חיוצ מלקות עד שיעבור המעליע. והא דמרצי לעיל אשכחאיש, היינו עד שלא שמעו ולא ניתן להפרה. והשתא לענין זה מהני הקמה, אבל אם הפר מופר. ובסמוך יבואר מה שדוחק לנו לומר כן לכאורה: ומה אני מקיים והפר את נדרה. צבעל כתיב ואם ציום שמוע אישה יניא אותה והפר את נדרה, והוא מיותר דהיא הנאה היא הפרה. [אע"ג דלפי הפשט אין כאן יתור, דהא לא כתיב לא יקום, וע"כ פי' והפר דיניא הוא, ולא שהבעל יפר. מכ"מ בספרי דורש אותו משום שינוי לשון, דלא כתיב יניא אותה, נדרה אשר עלי וגו' לא יקום כמו בכל הפרשה]. חלל ס"ד דאתי לרבות הפרה אחר הקמה דמהני. וזכו דקאמר התנא דהאי קרא אתי עד שלא קיים. והא דכפל לשון, כדי ללמד פי' של הנאה כדחגי' בסמוך: או אף משקיים. דיותר יש לנו לומר דהיתור והפר את נדרה צא לרבות אחי דין מחודש. ועוד י"ל דנימא דהנאה לאו היינו הפרה צאתה, וקאי הנאה על שתיקה דמעליע, והפרה על קיום חוק מעליע: ת"ל יקומו. צהפרת הארום כתיב יקומו, לא כמו בכל הפרשה דכתיב יקום. וצא ללמד דשני הקמות חלו חרישה דכל המעליע והקמה צפי שוים, דשוב לא מהני הפרה לעולם. וגלי לן קרא צהפרת דמיירי צהפרת הארום והאב, ולמדנו מה צאב לחודי' וצבעל לחודי'. וכיון דאין זה חלל גילוי מילתא על פי הכתוב, לא צפי בקישא דבסמוך: הנאה זו מה היא. ואפשר לומר דהיינו שיכפה אותה, אף שלא אמר צפי מופר ליכי. וצאתה חנן צנזיר ריש פרק ע' שכתוב את עצדו ואינו כופה את אשתו, וכו"כ צחו. ופי' שצריך לומר צפי מופר ליכי. [ע' צר"ש נדרים צפסקיו שלהי פ' נערה]. וכדחגי' צנזרים ד' ע"ז צ' צריך שיבעל צלצו, וע' מפרשים שם. ולכאורה צ"ל שכתבתי לעיל כ"פ, הנאה זו איי מה, וס"ד שאם אומר שאינו רואה צקיום נדרה סגי, אף שאינו כופה אותה לאכול דזה מהני משום ציעול, קמ"ל דהיינו הפרה, כלומר דוקא שיאמר מופר ליכי. וע' ס' כתב והקבלה צא"ל: יניא אותה והפר. כל"ל, וכו"כ צפרש"י ז"ל: ולימד בבעל שעשה כו'. צרייתא זו הציא הגר"א ז"ל ציו"ד ס' רל"ד ס"ק י"ג. וכתב עלה ואע"ג דצאב גופא כתיב ואם הניא אביה אותה ציום שמוע, והוכיח מזה דציום שמוע לא קאי על שמיצה האב. וכן הא דכתיב צבעל ושמע אישה ציום שמוע לא קאי על שמיצה צבעל ע"ש. חלל הא דלמד

הספרי צבעל יותר מצאב, הוא מדכתיב ואם ציום שמוע אישה יניא אותה. וצביא ראי' לזה כפי מהא שצביא הספרי ראשית דרש' זו להלן עכ"פ ואם ציום שמוע אישה, ולא עכ"פ הקודם ושמע אישה ציום שמוע. וצנזינו לא זכיתי להצין לפי זה המשך צרייתא זו, דחגי' צאב חס למדתי לענין הפרה כו', הרי דלהפרה לא חילטריך גס צאב, ודיינו מהפסוק ואם הניא אביה אותה ציום שמוע. וע"כ הא דלימד צבעל יותר מצאב, הוא מהא דכתיב צבעל צהקמה ושמע אישה ציום שמוע. וכן פי' חז"ר וחז"ל. והא שצביא הספרי להלן דרש' זו עכ"פ ואם ציום שמוע אישה, הוא משום דמערב הלימוד אב מצעל ג"כ לענין דהנאה היא הפרה, כמבואר להלן לימד צבעל שצנזרה היא הפרה, ולימד צבעל שעשה כו'. ולימוד הזה חינו חלל מהפסוק ואם ציום שמוע אישה וגו', ע"כ נטר עד הכא. וע' מש"כ צש"לחות ס' קל"ז אות ו': שעשה חרישה ושמיצה כיום נדר להקם. פי' דחליל רק צהרישה דיום שמוע ולא יותר, דהיינו חס הפר צו ציום ואח"כ ראה שצנזרה צנזרה וצחריש לה, או אפי' קיים צפי, לאו כלום הוא. ודמי זה צהרישה כיום נדר, דאם לא היתה נודרת צזה היום, לא מהני מה שצנזרה שצנזרה וצחריש צנזרה. ולימד מדכתיב ושמע אישה ציום שמוע דוקא. משא"כ צאב כתיב ושמע אביה וגו' וצחריש לה. ויש לומר דאפי' לאחר שהפר מהני הקמה, ולא מהני הפרה חלל שחיה מותרת לצעל נדרה, או שיפר לה בכל יום שמוע מהצנזרה צנזרה. וזכו דקחגי' צנזרים ד' ע"ט א', קיים אין יכול להפר הפר אין יכול לקיים, ולכאורה מאי קמ"ל פשיטא, ומקרא מלא הוא שאם צחריש יקום ואם הניא לא יקום. אבל עובא צשמעין, צרישא קמ"ל דקיים צפי דמי לשמיצה וצחריש דיום כולו, דחילטריך עובא צספרי דלעיל צסמוך, וצסיפא צשמעין דהפר ח"י לקיים אחר יום שמוע. ויש לפרש דצשמעין שח"י לחזור צו ציום, וס"ד דכל היום תלוי צידו לחזור מהפרה להקמה. אבל פי' הספרי הוא כמש"כ: צאב מנין. כל"ל, וכו"כ צצחורי הגר"א שם זצ"ש: אם למדתי לענין הפרה שעשה הנאה ושמיצה כיום נדר, אף להקם נעשה חרישה ושמיצה כיום נדר. כל"ל. [וכז"ר הכיה לפי פירושו ע"ע חס ינעם לך]. ופי' פשוט דצהפרה כתיב ציום שמוע, חלמא דוקא תלוי הנאתו צזה היום כמו יום נדר: שחלק מכללו. דצהפרה חלק הנדר מכללו. פי' דצהפרה מיגז גיז צדמסיק צנזיר ד' כ"א. [וחל תחמה מה שלא פשט הש"ס דצהפרה מיגז גיז, דכרצב צרייתא

גירסת הגר"א

מכללו לפיכך עשה בו חרישה ביום שמעו
כיום נדר תאמר בהקם שלא חלק מכללו
לפיכך לא נעשה בו חרישה ביום שמעו
כיום נדר. לא זכיתי אדונו מן הבעל הואיל
והבעל מסר והאב מסר מה הבעל עשה
בו חרישה ביום שמעו כיום נדר אף
האב נעשה בו חרישה ביום שמעו כיום
נדר. ועוד ק"ו הוא ומה הבעל שאין
הרשות מתרוקנת לו עשה בו חרישה
ביום שמעו כיום נדר האב שהרשות
מתרוקנת לו אינו דין שנעשה בו חרישה
ביום שמעו כיום נדר. לא אם אמרת
בבעל שמפר בבגר לפיכך עשה בו חרישה
ביום שמעו כיום נדר. לא זכיתי מן
הדין ת"ל אלה החקים אשר צוה ה'
את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו
מקיש אם לבעל מה בעל הנאה היא
הפרה ועשה חרישה ביום שמעו כיום
נדר להקם אף אב עשה בו הנאה כהפרה

מכללו לפיכך עשה בה חרישה ושמיצה כיום נדר תאמר בהקם שלא
חלק מכללו לפי לא נעשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר. לא זכיתי אדונו
מן הבעל הואיל והבעל מיפר והאב מיפר מה הבעל עשה בו חרישה ושמיצה
כיום נדר אף האב נעשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר. ועוד ק"ו הוא ומה הבעל
[שם ע] שאין הרשות מתרוקנת לו עשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר האב
שהרשות מתרוקנת לו אינו דין שנעשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר. לא
אם אמרת בבעל שמפר בבגר לפיכך עשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר.
לא זכיתי מן הדין ת"ל אלה החקים אשר צוה ה' את משה. על כרחך אתה
מקיש את האב כבעל מה בעל עשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר אף האב
נעשה בו חרישה ושמיצה כיום נדר: וה' יסלח לה. הרי שנדרה ובטלה
בלבה והלכה ועשתה מזידה מנין שצריכה סליחה ת"ל וה' יסלח לה והרי
דברים

ונעשה בו חרישה ביום שמעו כיום נדר: וה' יסלח לה. הרי שנדרה ובטלה
בלבו והלכה ועשתה מזידה מנין שצריכה סליחה ת"ל וה' יסלח לה והרי
דברים

עמק הנצי"ב

זלצו, כלומר אם אינו יכול לכופו צאותו שעה. פי צפי
המשניות שם. אצל כבר דעו עליו הפוסקים והמפרשים ז"ל.
וכנה לשיטת הרא"ם שהציא הרא"ש ז"ל שם, דכא דלריך
שיצטל זלצו, ביינו שלא יוציא בקול רם, [וככה"ל דתני
צביטול חמץ ומצטלו זלצו, כן הציא הכי במימחם לריעצ"א
ז"ל], יוחא ג"כ, דכאן נמי כי"פ וציתל זלצו שלא הוציא
בקול רם ולא ידעה מהפחתו. אצל לשיטת הר"ן ז"ל שם
דזלצו ממש, ומשום שאמר לה עלי ואכלי סגי צביטול זלצו.
והכא ע"כ לא אמר לה עלי ואכלי, ומאי מכני צביטול זלצו.
ואפשר לומר דמודה הר"ן ז"ל דיש לפרש צביטול זלצו שא"ל
להשמיט, אלא משום דהתם משמע דתרווייכו צעי שיאמר
לה עלי ואכלי וצביטול זלצו, וצכ"ג שמוציא בשפתיו לחודא
סגי. ועי' ברא"ש ז"ל שהרגיש צדק ותי לפי דרכו. מיכו מדכחצ
בפשיטות צריש מי פסחים דצביטול חמץ דצריש שזלצו כס,
ופליג אחיכא דפרשי שהציא הר"ן ז"ל שם צפי כל שעה
בחמץ שנפלה עליו מפולח, שפירשו דא"ל להשמיט לאזניו,
זכפי במימחם להריעצ"א ז"ל, משמע דלא יוחא להר"ן לפרש
הכי כלל. וי"ל שאני התם דמאי קמ"ל צמח שאמר זלצו, מה
לי קול רם או נמוך, אלא קמ"ל דצריש שזלצו ממש סגי.
אצל הכא משום דמייירי שלא הודיע לאשתו כפרתו נקט זה
הלשון זלצו: ועשתה מזידה. שלא ידעה מהפרה. דאין לפרש
האי קרא צידעה, אמאי לריכח סליחה וכפרה לכפר, תוס'
חיר ד' כי"ג א': מנין שצריכה סליחה. וקשה הא בקידושין
ד' מי א' איתא מהשצבה רעה אין הקצ"ה מלרפה למעשה.
וכי"ת מכי"ת סליחה צעי, א"כ מאי קאמר קרא און אם ראיתי
זלצו לא ישמע ה', משמע דאניו חש לה כלל, ואינו לריך
סליחה. ונראה דלא דמי, דהתם חשז לעשות עבירה ולא עשה
מאומה, אצל כאן עשה צביטול ממש, אלא שטעה בדמיונו
הרע, ונמנא שאין זה איסור. וצדק נראה לפרש הא דקמקשי
התם, אלא מה אני מקיים הכני מציא אל העם כזה פרי
מחשבותם

צרייתא בצפרי שלא הוצא. ומכש"כ שאין זו צרייתא פשוטה
ומפורשת כמו הא שהציא הכ"ס]. נמנא דהפחתו חלק את
הגדר לשנים, ואינו עוקר מעיקרו, לכן יותר מסתבר למעט
זמן הפרה. ולכני תלוי דוקא ציום שמעו ולא יותר: לפי
עשה בו הנאה ושמיצה כו'. כל"ל: שלא חלק מכללו. שכרי גם
עד שמוע האב נדרה נדר לחייב עליו מלקות. ולא כוסיף האב
רק הכסים למח שכי מכבר, לכן גדול כח הקמה שיכול ג"כ
לעולם להקים: מה הבעל עשה בו הנאה כהפרה וחרישה
ושמיצה כיום נדר, אף האב עשה בו הנאה כהפרה וחרישה
ושמיצה כיום נדר. כל"ל. שכרי פירצ התנא כאן ולהלן עכ"פ
ואם ציום שמוע אישכ וגר שני הלימודים יחד, ללמד אצל
מצעל. ומשום זה הכי אשתרצב לעיל תיבות אלו בטעות,
ומקומם האמיתי כאן: ומה הבעל שאין הרשות כו'. דכרי
כפסוק ושמע אישכ ציום שמעו צארום מייירי כמבואר להלן:
שאין הרשות מתרוקנת לו. אם מה האב שיהא תלוי דעתו
נהוד, וא"כ מוכח שכחו מועט על ארוסתו, וכי הסברא נותן
שאין תלוי כ"כ בהרשותו שיהא כיום נדר, אלא אפי' הפר
יכול עדיין להכסים לנדרה: האב שהרשות כו'. יותר יש
להתנא לומר האב שכל הרשות לו צפוני. אלא משום דקאמר
צבעל שאין הרשות מתרוקנת לו, מסיק צאב שהרשות מתרוקנת
לו. ותו דרואה לזון הק"ו אפי' צארוסה: שמפר בבגר. אם
מחזותי עליו, וכדתנן צנדרים ד' ע' א' יפה כח הצעל מכח
האב כו'. וזכיון דכחו חזק כ"כ, להכי אם הפר שוב א"י
לקיים. משא"כ צאב שזמן כחו על צחו מועט, לפיכך אין
הפרתו חזק כ"כ, ויכול לקיים אח"כ. ולא דמי יום חרישתו
כיום נדר: ת"ל אלה החקים וגר. אסיפא דקרא סמיק דכתיב
בין איש לאשתו בין אב לבתו: וביטל בלבו. כל"ל, וכי"ה הז"א.
וכנה לשיטת הרמב"ם ז"ל שכתבתי לעיל ודאי יוחא בפשיטות,
דסובר שאם צדעתו לכופה שתעבור על נדרה דוקא מכני
צמחשצבה צעלמא. חכו שאמרו צנדרים ד' ע"ז ולריך שיצטל

גירסת הגר"א

דברים ק"ו ומה אם נדרים המופרים צריכים
סליחה ק"ו לנדרים שאינם מופרים. למה
הדבר דומה למתכוין לאכול בשר חזיר
ואכל בשר טלה ומה אם מתכוין לאכול
בשר חזיר ואכל בשר טלה צריך סליחה
ק"ו לנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה
בירו בשר חזיר: כי הגיא אביה אותה.
אם הפר האב מופר ואם לאו אין מופר.
שאם אמרה יודעת אני שכל נדרים שהיה
אבא שומע היה מפר שומע אני יהיה מופר
ת"ל כי הגיא אביה אותה אם הפר האב
מופר ואם לאו אין מופר. אמר לאפוסטרופוס
כל נדרים שתהא בתו נודרת מכאן
ועד שאבוא ממקום פלוני הפר לה והפר
לה

דברים ק"ו ומה אם [נזיר כג] נדרים המופרים צריכים סליחה ק"ו לנדרים
שאינו מופרים. והרי דברים ק"ו למה הדבר דומה [קדושין פא] למתכוין
לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה ומה אם מתכוין לאכול בשר חזיר ואכל
בשר טלה צריך סליחה ק"ו למתכוין לאכול ואכל: כי הגיא אביה אותה.
ואם הפר האב מופר ואם לאו אין מופר. אמרה יודעת אני שכל נדרים שהיה
אבא שומע היה מיפר שומע אני יהי מופר ת"ל כי הגיא אביה אותה.
ואם הפר האב מיפר ואם לאו אין מופר. [נדרים עב וש"נ] אמר לאפוסטרופוס
כל נדרים שתהא בתו נודרת מכאן ועד שאבוא ממקום פלוני היפר לה והיפר
לה

עמק הנצי"ב

מחשבות, ומשני מחשבה שעשה פרי הקצ"ה מלפניו למעשה
כו. ופרש"י ז"ל שקיים מחשבתו ועשה. משמע דפרי מחשבתו
היינו שעשה בעצירה ממש, וה"כ מני"ל להש"ס דכח"ג מלפני
הקצ"ה במחשבה ג"כ, דילמא רק פרי הוא דמציא אליהם,
דחיינו במעשה עצמה ולא מחשבותם. ואדרבה מזה הפסוק
מוכח שאין הקצ"ה מלפניו למעשה, דרק פרי הוא דמציא ולא
המחשבה. ותו קשה לי, הא דמקמי התם והכתיב למען תפוש
את ישראל בלזם, אמר רח"צ"י הכו"פ דע"ז הוא דכתיב דאמר
מר חמורא ע"ז כו. ומנלן דע"ז על המחשבה בלזם נעשה,
דילמא הכא ג"כ מיירי דשעשה בעצירה נתפש על המחשבה
שבלז ג"כ. אבל לי נראה, דפרי מחשבה לא מיירי דעושה
הבעירה עצמו ממש, אלא דעושה דפועל במחשבתו, וזאת לא
הי כחן עצירה, ומכ"מ הרי עשה במחשבתו פרי. והשתא
דפריך מהכא קרא, וידע דמיירי דע"ז כדמסיק דסיפא דהאי
קרא אשר נזר מעלי בגילוליהם כלם. והשתא אין לומר דמיירי
בכח"ג, דע"ז חל"כ, דאפי' חזא דכח"ק וסגיד לי לשם
ע"ז חייב, וע"כ ז"ל דעל מחשבה בלז לחוד נתפש. ומשני
דע"ז ודאי חמור. ולפי מש"כ נוח לפרש הא דעולא משני
כדרכו הוה דארי"ה כיון שעבר אדם עצירה ושנה בה נעשה
לו כהיתר, ופרש"י ז"ל הא דכתיב פרי מחשבותם דעובר
ושונה כתיב כו. ולא פ"י דמתוך ג"כ אהאי קרא למען תפוש
וגו', כדמשמע דמשני לצסוף הסוגיא. אלא משום דסובר
רבינו, דע"כ פשוט להש"ס דע"ז חמור ונעשה על המחשבה,
מדלא משני דמיירי דעשה אח"כ פרי וכמו שהקשית. אבל לפי
מש"כ לא פשוט כ"כ, אלא תי' הראשון א"ל לתוך דהאי קרא.
אבל תירוצא דעולא קאי ג"כ על קרא דע"ז: ק"ו לנדרים
שאינם מופרים. ולמה הדבר דומה למתכוין לאכול בשר
חזיר ואכל בשר טלה, והרי דברים ק"ו ומה אם מתכוין כו.
כ"ל. ולריך ציבור מאי קמ"ל כתנא דעובר על נדרו לריך
סליחה וכפרה אחתמהא. ונראה דכ"ק שאינם מופרים עתה,
אבל אחר אכילתו עקר הנדר ע"י התרת חכם. וס"ד כיון
דחכם עוקר הנדר מעיקרו שז' אין כאן עון אשר חטא, [ע'
שצעות ד' כ"ה א']. קמ"ל דמכ"מ סליחה דע"י, דמה כאן
שכבר הופר הנדר דע"י סליחה, ק"ו למי שעקר הנדר אחר
שעבר עליו: ולמה הדבר דומה כו. המשיל לחזיר ועלה, משום
דלכאורה ס"ד דשלמא דעובר על איסור דאסרי' רחמנא בשאט

נפש לריך סליחה אף שלא נחקיים מחשבתו, דכרי מכ"מ דצר
ה' ראה לעבור. אבל נדר דכאן איסורא דמונח אחפלה, וגם
עיקרו חינו אלא על פיו, מה לי שרצה לעבור על נדרו כיון
דמכ"מ לא עבר. והייתי מדמה לאיסור שבממון שרצה לגנוב
ולא עלה צידו, כרי חינו חייב כלום. ועי' צרין נדרים ד' ע"ז
א' במשנה שצוה כו ונדרים איסורא דאית זי ממונא ניכח.
לזה המשיל התנא לחזיר ועלה, דכיון דאסרה רחמנא דומה
ממש לחזיר, דמכ"מ איסור גברא ג"כ אית זי כמש"כ ברין
שם ד' י"ח א' ד"ה הילכך. ובגניבה גופא לריך תשובה וכפרה
לשמים על שעשה מעשה גניבה אף שלא עלה צידו. ועי' צכ"מ
ה' תשובה שציאר כיצ"ז דמי שהשיב גזילו, דמכ"מ לריך כפרה
ותשובה: ק"ו למתכוין לאכול. צר חזיר ואכל צר חזיר, ק'
מפורש דחזיר שם ובקידושין ד' פ"א ב'. ומיכו כתיב איתא
התם מי שנתכוין לאכול צר חזיר ועלה צידו צר חזיר על
התם כו"כ, דייק בלשנו ועלה צידו, דודאי לא אינעריך לומר
דמי שאלו במזיד צר חזיר דע"י סליחה וכפרה, וכמש"כ
לעיל. אלא ה"ק, כגון שהי לפניו שתי חתיכות א' של חזיר
וא' של טלה, והוא לא ידע ונתכוין לאכול חזיר וכך עלה
צידו, אבל לא ידע אם אוכל חזיר. מכ"מ יש ללמוד דע"י
סליחה וכפרה, שהרי אכל האיסור והוא ג"כ כוון לזה: ואם
לאו אינו מופר. ומפרש והולך מאי אשמעינן, דחיינו לאפוקי
אם אמרה יודעת אני כו: שתהא בתו נודרת. ע"כ אחי כו'
אליעזר דס"ל דאיכו מני למיפר נדרים שאחר כן, וכתיב חוקים
הש"ס דנזיר ד' י"ב. וכתב הרמב"ן ז"ל דכלכות פ' נערה,
דכ"ה בנדרים שנדרה כבר פליגי, דזיל צר עעמא דקראי.
והא שנקוט שתדור אליה דר"ה ולא שנדרה כרצון, אורחא
דמילתא קתני. א"י להודיעך כחו דר' יונתן. אבל ודאי אפי'
אמר לאפוסטרופוס כל נדרים שנדרה אשתי, אם תראה שלא
כראוי לי נדרה הפר לה והפר אינן מופרין לר' יאשי, והילכתא
כותי דקיי"ל צל תורה הלך אחר המחמיר. ואיכא עממי
החריני לרבינו בגדול [הוא הרי"ף ז"ל] ולרבינו חננאל דפרק
השואל, ואין לא דקייאין דכו שפיר, ולהכי לא כתבינן להו,
עכ"ל הרמב"ן ז"ל. והעתיק משמו הרא"ש ז"ל פ' נערה
בפסקיו. ופליגי כמו כן לענין הקמה, אע"ג דצ"ל לא כתיב
מיטעא דהקמה, מכ"מ דצ"ל כתיב דכו אישע יקימו ואישע
יפירו. [לפי ג' הש"ס ע' להלן שלהי פ' צ']. וא"כ להקל
הוא

גירסת הגר"א

לה שומע אני יהי מופר ת"ל ואם הניא אביה אם היפר אביה מיפר ואם לאו אינו מופר דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר מצינו בכל מקר ששלוחו של אדם כמותו : ואם היה תהי לאיש וגדריה עליה. [שם סז] זו ארוסה אתה אומר זו ארוסה או אינו מדבר אלא בנשואה כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמורה הא מה ת"ל ואם היו תהי לאיש וגדריה עליה זו ארוסה דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר אינו בא הכתוב לחלק שכל זמן שהיא בבית אביה ובעלה מפירים נדריה ניסת

מפירים נדריה ניסת

לה שומע אני יהי מופר ת"ל ואם הניא אביה אם היפר אביה מיפר ואם לאו אינו מופר דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר מצינו בכל מקר ששלוחו של אדם כמותו : ואם היה תהי לאיש וגדריה עליה. [שם סז] זו ארוסה אתה אומר זו ארוסה או אינו מדבר אלא בנשואה כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמורה הא מה ת"ל ואם היו תהי לאיש וגדריה עליה זו ארוסה דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר אינו בא הכתוב לחלק שכל זמן שהיא בבית אביה ובעלה מפירים נדריה ניסת

אין

אין

עמק הנצי"ב

לחודי אינו מפר. דכא כהן כחיו וגדריה עלי משמע אפי משכב, וכי אפשר דארוס כח יפה מצעל בנשואין, אלא ע"כ ארוס בשותפות דאז הוא מיפר : אלא בנשואה. ועתה אין הכרח לומר וא"ו מוסף על ענין ראשון, לענין שיש לאז ג"כ חלק זה : הרי נשואה אמורה. וכ"כ דקרא בתרל אחי לאשמעין שאין הצעל מיפר בקודמין, לאו ממילא שמעת מינה. פי דפסוק ואם היו תהי כחיו וגדריה עליה, מלמד שחול מפר בקודמין. ודבר כחיו ואם בית איש נדרה שאין הצעל מיפר בקודמין. אלא רישא בארוס ובשותפות, וסיפא בנשואה ולחודי להכי גרע כחיו בקודמין. בראש"ש. או ב"פ, לכחיו אם בית איש נדרה לחוד, וממילא נימא דצעל אינו מיפר בקודמין קרא קמא למ"ל, אלא מיירי בארוס. כר"ן. כל זה מהיות הש"ס ד' ס"ז על דרשק זו. ולי קשה עדיין, נימא דתרווייהו בנשואה, ורישא מיירי בקודמין דכא נדרי עליה כחיו, להכי מיפר בשותפות עם כאז, ונימא וא"ו מוסף על ענין ראשון, וסיפא דבית איש נדרה צעל לחודי מפר. אבל ארוסא בכל צאז חלוי. וי"ל דכיון דחזין דאם נדרה בבית צעל אין לאז חלק זה, מביכי תיתי שיהי זוכה צמה שנדרה קודם, כיון שכבר יאז מרשות אצור לגמרי. ונראה עוד דמשום זה ערס הש"ס לומר וא"ו דכיון קידושין משמע, ולכאורה עירחא זו למ"ל, כרי כבר הכריח צאין מקום לפנות ולנעות מזה הכי, אלא משום קושיא וכמש"כ : ר' יונתן א'. כל"ל : אחת זו ואחת זו. פי הכי קרא דואם היו תהי מיירי בין בארוסא בין בנשואה, דכיון משמע תרווייהו, כמש"כ הר"ן שם ד"ה וא"ו. וכ"כ קרא דנשואה למ"ל : לא בא הכתוב לחלק אלא רשותו של אב. כל"ל וכ"כ ב"ש וב"ז. פי קרא דואם בית איש נדרה, מחלק רשותו של אב בנשואה. דפסוק הראשון ואם היו תהי כחיו מוסף על ענין ראשון, ומיירי צאז וצעל. צא הכחיו השני ופי דנשואה חלוק מינה אלא צעל לחודי מפר. אבל קרא קמא מיירי בארוסא ובנשואה. ולפי מה דבדר קרא ופי, ידענו דבארוסא הוא דוא"ו מוסף על ענין ראשון, ובנשואה צעל לחודי מפר. וגם פי דכא דכחיו וגדריה עלי לענין קודמין אינו אלא בארוסא, אבל בנשואה דוקא בית איש נדרה, משום דצעל שלא בשותפות מיפר. וכ"כ נימא דנדרה קודמין אב וצעל מיפר אפי בנשואין, דכא קרא בנשואה ג"כ מיירי. הא לא קשיא כמש"כ לעיל,

דכיו

הוא לר' יאשי לענין הקמה. וכבר בקשה כן בגאון ר"ע חייגר ז"ל בתשובותיו. ולכאורה כי נראה לומר, דע"כ לא פליגי רק לענין הפרה, דכא בהקמה מ"ט דר' יאשי, תיפוק לי דקיים בלבו קיים, וא"כ לא גרע צמה שעשה עוד שליח לבקש לה במאמר פיו. אבל צשיע סי רל"ד מבואר, דהקים פ"י שליח לא עשה כלום. וי"ל דמיירי שאמר לשליח שיעיין אם ראוי להקם לה ולקווסה יקם. וכן לשון הרמב"ן ז"ל לענין הפרה, אם תראה שלא כראוי לי נדרה כה. וצ"כ יובן מה שאמרנו בנזיר שם למד לי לשווי שליח ליפר לה איכו, ומשני קסבר דילמא משתלינא רתחנא או מטרידנא. וכבר בקשו בתר שם ובר"ן בנדרים ד' ע"ג ליפר לה עתה. ובשעת נוחא, שרואה שיעיין אם ראוי הוא להפר לה. וכ"כ לענין הקמה מיירי כה, ובשעת לא קיים בלבו עדיין. ובשעת יש לתרן קושיא בגאון ר"ע חייגר ז"ל, עפ"י מש"כ בראש"ש ז"ל על כא דתק באומר לאשתו כל הנדרים שחודי מכאן ולהבא כי"כ קימון לא"כ. וכתב בראש"ש ז"ל העם משום דכיו קיום בטעות, לפי שיש נדרים שלא יחפון. וכ"כ יש לומר אפי' שסמך על השליח שיעיין אם ראוי להקם, כיו כמו שליח בטעות, כסבור הוא שיוכל לסבול הקמת נדר זה כמו שיאמר שלוחו. ומכ"כ לא שייך לומר כל שאינו בכלל הקמה אינו בכלל הפרה, שברי ישנו הנדר הזה בכלל הקמה ע"י עצמו, או ע"י שלוחו כשילוחו להקם בפשיטות מטעם שכי. וכל זה לא הולכנו ליישב אלא דברי הרא"ש והטור ז"ל, שהרא"ש ז"ל כתב בטעם משום כלך אחר המחמיר, והטור כתב דה"ה בהקמה. אבל כבר כתבנו דטעמו של הרא"ש צמחה דכל נדרים שחודי דוחק, ומקרא הוא דילפיין לה. ויש לנו לומר דלהרמב"ן ז"ל צמחה לענין הקמה יכול לעשות שליח. והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג ב"ע שהעושה שליח להקם לא חמר כלום. ואזיל בשיטת כר"ף ור"ח ז"ל דפסקי כר' יאשי מטעם אחר, פי בפרק השואל : ת"ל ואם הניא אביה אותה, כי הניא אביה אותה. כל"ל. ותרי אצור קדריש דוקא אצור ולא שלוחו : זו ארוסה. וע"כ וא"ו מוסף על ענין ראשון, ומכ"כ שייך אצור בהפרה נדרי, אלא שיש גם לאישה יד וחלק זה. דאי לא תימא כהי אלא איש לחודי מיפר, קרא דנשואה למ"ל, השתא ארוס מיפר לחודי, בנשואין מיצעי. וכ"כ אינעריך לאשמעין שאין הצעל מיפר בקודמין, אדרבה ומיניה מוכח דארוס

ספרי - ב' >עמק הנצי"ב> (שלח, קרח, חקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי) ברלין, נפתלי צבי יהודה בן יעקב עמוד מס 294הודפס ע"י תכנת אוצר

גירסת הגר"א

אתה מקיש את הבעל לאב מה האב אינו מיפר אלא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו אף האב אין מיפר אלא שלא הוקמו ושלא הופרו : או מבטא שפתייה. [שבוועות כ] אין ביטוי אלא שבועה כענין שני' (ויקרא ה) או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים : ושמע אישה [מכריס עג] להוציא את החרש. ושמע אישה אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מנין ת"ל וביום שמוע אישה. והחריש לה עד שיהיה מתבין לה. שאם נדרה אשתו ואמר סבור הייתי שהיא בתו הרי זה יחזור ויפר שגאמר והחריש לה עד שיהיה מתבין לה : וקמו כל נדריה. שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהי מופר ומה אני מקיים ומה אני מקיים עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים והפר את נדרה עד שלא קיים או אף משקי' ת"ל יקומו מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אין יכול להפר : ואם ביום שמוע אישה יניא אותה לימד בבעל שהנאה היא הפרה ולימד בבעל שעשה חרישה ושמיעה כיום נדר : והפר את נדרה. נדריה שעליה מיפר ולא נדרים שאין עליה [שם עכ] שר' אליעזר אומר יפר. והדין נותן ומה אם במקום שאין מיפר נדרי עצמו משנדר הרי זה מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור מקום שמפר נדרי אשתו משנדר אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור. אמרו לו לא אמרה תורה אלא והפר את נדרה אשר עליה נדרים שעליה מפר ולא נדרים שאין עליה. ד"א אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר. לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר : וה' יסלח לה. הרי שנדר' וביטלה : (סליק פיסקא) :

ב ונדר אלמנה וגרושה מן הנשואין. אתה אומר מן הנשואין או אינו אלא

לכלל הפר : וה' יסלח לה. הרי שנדרה ובטל לה בלבד והלכה ועשתה מזידה מנין שצריכה סליחה ת"ל וה' יסלח לה. (סליק פיסקא) :

ב ונדר אלמנה וגרושה. מן הנשואין. אתה אומר מן הנשואין או אינו

עמק הנצי"ב

ומה אם במקום כו'. פירשתי לעיל : את שבא לכלל הקם כו'. וזכרנו כ"ע מודי מדכחיד לאסור אסור על נפשו כדחני לעיל. ועי' מש"כ שם צ"ד : בא לכלל הפר. אפי' לר' יאשי דוריש מהאי קרא למעוטי אפטרופוס, [לפי גי' הש"ס ועי' להלן פי' צ'], היינו מאישה יתירה, דלענין היקשא איש יקימנו ויפירנו מיבעי : הרי שנדרה וביטל וכו'. כל"ל. וקילר וסמך על ה' דמפורש לעיל צאריכות, ועי' מש"כ שם צ"ד :

סליק פיסקא א.

מן הנשואין. קשה לי צינמות ד' מי' ח' ח"ר חלמנה לא יקח צין חלמנה מן הארוסין צין מן הנשואין, וכו' הש"ס פשיטא, ומשני מהו דתימא ניליף חלמנה חלמנה מחמיר כו'. והשתא לימא ניליף חלמנה מפי' נדרים. [ואפי' לחזרי' צכחצות ד' מי' ח' דמוקי להאי קרא צארוסא חלל שמסר האב לשלומו בצעל, סוף סוף דומה לנשואה, ותימא דחלמנה לכ"ג אינו אסור חלל צכח"ג]. ויותר קשה, דמסיק ואימא

ויפס כהו ויכול להפר אחר הקמה : אף הבעל אינו מיפר כו'. כל"ל : אין בטוי אלא שבועה. חס חמר מצטא שלא חוכל ככר, זכ, לו ככר זכ עלי מצטא, ח"י מצטא : כענין שני' כו'. הספרי לטעמי לעיל צאריכות, דיליף מפסוק דכחיד צי ג"כ מצטא. וה"י מצוה ראי יותר הכרחית מקרא דויקרא. חזל סוגית הש"ס צצצמות ד' כי להיפך, דמהאי דכחיד לכל אשר יצטא צצצות לאו ראי חלל דמצטא מיתפס צצצות כמש"כ לעיל : להוציא את החרש. עי' מש"כ לעיל צ"ד : ת"ל וקמו נדריה. כל"ל. ואסיפא דקרא סמך דכחיד חרי הקמות וכמש"כ לעיל : שאם נדרה אשתו. ודקיס לה, וכמש"כ לעיל ע"ש : וקמו נדריה. כל"ל. וכל צצצותה מצוה יפה לעיל צ"ד : ומה אני מקיים וקמו נדריה כו', ומה אני מקיים והפר את נדרה. כל"ל : לימד בבעל כו'. הכל מצוה לעיל צ"ד, וכאן חסר חיצת וכו', ומרוב אריכותה קילר כאן וסמך על דמפורש לעיל : נדריה שעליה מיפר. אשר עליו יתירא קוריש, כמו שדרש לעיל מונדריה עליו : ולא נדריה שאין עליה. פי' שפדין חונס עליו, חלל שפחידה לידור :

גירסת הגר"א

אלא מן האירוסין הרי אתה דן הואיל
ובוגרת אין אביה מיפר נדריה ואלמנה
אין אביה מפר נדריה. מה בוגרת
שיצאת מרשות אביה אף אלמנה וגרושה
שיצאת מרשות אביה. רע"א זו יתומה
בחיי האב. או אפילו נתארמלה או
נתגרשה וניסת לאחר קורא אני עליה
ונדר אלמנה וגרושה תלמוד לומר ואם
בית אישה נדרה אין לי אלא לישראל
אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן והיוט
מנין ת"ל ואם בית אישה מ"ט: ואם
בית אישה נדרה. זו נשואה או אינו
אלא ארוסה כשהוא אומר ואם היא נדרה
לאיש הא ארוסה אמורה. ומה ת"ל ואם
בית אישה נדרה זו נשואה: ושמע אישה.
להוציא

אלא מן האירוסין הרי אתה דן הואיל ובעולה אין אביה מיפר נדריה
ואלמנה אין אביה מיפר נדריה. מה בעולה שיצאת מרשות אביה אף
אלמנה וגרושה שיצאת מרשות אביה. או אפילו נתארמלה או נתגרשה
וניסת לזה קורא אני עליה ונדר אלמנה וגרושה באלמנה לכהן גדול גרושה
וחלוצה לכהן הדיוט ת"ל ואם בית אישה נדרה מכל מקום: ואם בית
אישה נדרה. זו נשואה או אינו אלא ארוסה כשהוא אומר ואם היא נדרה
לאיש הא ארוסה אמורה. ומה ת"ל ואם בית אישה נדרה זו נשואה דברי
ר' ישמעאל. ר' עקיבא אומר [שם סע] זו יתומה בחיי האב: ושמע אישה.

להוציא

עמק הנצי"ב

חיומא כ"ג דומיא דגרושה מה גרושה בין מן הארוסין כו',
ופרש"י ז"ל ובגרושה פשיטא לן דלית לן למילף כדילפי ג"ש.
וכשתח קשה, נימא דגרושה ג"כ נילף מגרושה דנדרים.
ונראה דכא דילף דמיירי כהן כגשואין משום דילף מדבר
הלמד צענינו דבוגרת נדרה קיים וזו מוילתא מרשות אב
כו', כמבואר בסמוך. א"כ כ"ג נימא כהם דבר הלמד צענינו,
דבעולא חסורא לכ"ג אף שאינה מוילתא מרשות אב. וכ"כ
כה גז"ש חיומא מסבירא זו, חדע דבעי למילף חלמנא מתמר.
כה ליתא, דאדרבה נימא לחומרא ונלמוד כהם מצעולה,
וככה נדרים נימא גז"ש חלמנא מכתם דאפי' מן הארוסין.
וכ"כ אחי קשה ככה נימא גז"ש מחלמנא וגרושה דא"כ,
ולפי' מכה דבר הלמד צענינו מבוגרת, י"ל דכיון דיש ללמוד
כמו כן מחלמנא דתמר, שז יותר נוה ללמוד צענינו, דמיירי
בחלמנא מן כגשואין, וממילא גרושה דומיא דחלמנא מה
חלמנא מן כגשואין אף גרושה מן כגשואין: אלא מן הארוסין.
וכ"כ ה' לעיל צפי' א' מרצין מכה דכתיב צצית אציה
צנעוריה, את שנתארמלה או נתגרשה מן הארוסין. אבל
כבר כתבתי דס"ד לחלק בין היא צצית אציה ממש וזה
ומפרנסה, בין שיושבה ומתפרנסת לעצמה. וס"ד דדוקא
צצית אציה ממש, אבל חלמנא מן הארוסין והיא לעצמה לא:
הואיל ובוגרת כו'. כ"ל. אבל צעולה ודאי צרשה אציה
לנדרים ולכל דבר, זולת שאין לה קנס ופתוי, משום שאין לה
בתולים. ודברי ה"ז' תמוהים צמח"כ: אין אביה מפר נדריה.
דכתיב צנעוריה צית אציה: מה בוגרת שיצאת כו'. כ"ל:
אף אלמנה וגרושה שיצאת כו'. וכ"כ ח"כ למה לן לעיל
צצית אציה להביא את שנתארמלה או נתגרשה מן הארוסין.
וי"ל דודאי ס"ד למעט מצנעוריה צית אציה שכל נעוריה
צית אציה, לאפוקי חלמנא וגרושה שאין כל שבה נעורים
לאציה לענין מכה, וכמח"כ לעיל שם. אבל כשתא דמרצי
מצצית אציה צנעוריה, דלא נתמעט מצנעוריה צ"א חלל
לאפוקי שנשתייר צצית הצעל, יש לנו ללמוד מדבר הלמד
צענינו, דאפי' היא זנה ומפרנסת לעצמה אינה בכלל ונדר
חלמנא וגרושה: וניסת לזה קורא אני כו'. שאין לאישה חלק
בה. ומפרש והולך בזה נשואין: באלמנה לכה"ג כו'. דב"ז

חין שום סברה, מה לי נשואין ראשונים לשנים. חלל כ"כ
קרא ונדר חלמנא וגרושה, וחל עלי חסורא לכ"ג, ואם
עברא וניסת לחסורא לה א"כ להפר, וממילא כ"כ שאר חייבי
לחיון. וכמ"כ היא דא"כ חין חסורין שוב לכל. ולפי זה כפי
ודאי מיירי בחלמנא וגרושה מן הארוסין ג"כ, ולא צא להוילא
חלל מרשות צעל השני. וצילקוט איתא לפי שמצינו בחלמנא
לכה"ג כו'. וס"ד הוא כמח"כ בגר"א ז"ל ציר"ד סי' רל"ד
סק"ז. וראיתי דהסד"ר שכתב ג"כ זו צעם רצינו כלל ושימ,
חלל גם הוא ז"ל דחה ופי' כמח"כ: ת"ל ואם כו'. וא"כ
לרבות אפי' נשואין פסולין. וכדנתי בתוספתא יצמח פרק
ב' חלמנא לכ"ג כו' חכאי צמילתא וצמנעא ידי וצמנעא
נדרים כו'. וכשתא ע"כ פי' ככתוב ונדר חלמנא וגרושה
צפנוי קאי, ולהוילא מן האב וחלמנא וגרושה מן כגשואין:
או אינו אלא ארוסה. וכה דכתיב צית אישה, עומדת לכיות
צצית אישה קאמר קרא. ונקיע צצית כלשון משום דודאי
מיירי כגשואה ג"כ, דלא גרע מארוסה. [וכבר כתבתי דלשון
חלל לאו דוקא]. להכי כתיב לישאל דמשמע לחרי אפי', ופי'
בסמוך: הא ארוסה אסורה. וקשה דילמא כהם מיירי שדריה
עלי בקודמין וצמנעא דאב, והכא מיירי שדריה לאחר
חירוסין, והצעל מיפר לחודי. וי"ל דכיון דחזין דאם נדרה
צצית צעל חין לאציה חלק צה, מוכיח תיתי שכי' זוכה
צמה שדריה כבר, כיון שכבר יאלח מרשות אציה בארוסין.
וגם כאן יש לומר חי' השני של הש"ס דצית אישה כגשואין
משמע. וכמח"כ לעיל צפי' א' עכ"פ ואם היו תהי': דברי
ר"י. ולא מצינו חולק צה. וגם לעיל צצרייתא דארוסין לא נזכר
ר' ישמעאל, חלל קאי על דרשה דא"כ ואם צית אישה, דרשה
אפי' חלמנא לכ"ג כו'. ומסיק דקאי כגשואין, לאשמעין
דל"מ חלמנא שנתארמלה לכ"ג שיש לו דין ארוס. מח"כ לרצה
בקידושין ד' ע"כ א' דקידש אינו לוקה, ועיקר החסור הוא
כגשואין. חלל אפי' כגשואה דכהני מיירי קרא. וצ"ח הוא
דמסיק דברי ר"י. ור"ע דרש צע"א צממוך. [ומה שיש לדקדק
עוד צה ע' שלהי פי' ד' צמ"ד]: זו יתומה בחיי האב. כרצו
דואם צית אישה נדרה, משמע וא"כ מוסיף על ענין ראשון,
דכתיב לעיל מיני' ונדר חלמנא וגרושה, והוא מן כגשואין.
והיו

גירסת הגר"א

להוציא את החרש. ושמע אישה אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מנין תלמוד לומר ביום שמעו: והחרש לה. זו חרישה לקיים. אתה אומר זו חרישה לקיים או אינו אלא חרישה למקט כשהוא אומר ואם החרש יחריש לה אישה הרי חרישה למקט אמורה ומה ת"ל והחרש לה זו חרישה לקיים: וקמו כל נדריה. שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים והפר את נדרה עד שלא קיים או אינו אלא אף משקיים ת"ל יקום. אישה הפרם אם הבעל הפר מופר ואם לאו אינו מופר. אמרה יודעת אני שכל נדרי שהיה בעלה שומע היה מפר שומע אני היה מופר תלמוד לומר אישה הפרם. אם יפר

[שם עג] להוציא את החרש. ושמע אישה אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מנין ת"ל וקמו כל נדריה: והחרש לה. [שם עט] זו חרישה לקיים. אתה אומר זו חרישה לקיים או אינו אלא חרישה למקט כשהוא אומר אם החרש יחריש לה אישה הרי חרישה למקט אמורה ומה ת"ל והחרש לה זו חרישה לקיים: וקמו כל נדריה. שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים והפר את נדריה עד שלא קיים או אינו אלא אף משקיים ת"ל יקום מגיד הכתוב שנתנה רשות להפר כל היום. כל מוצא שפתיה לנדריה ולאיסר נפשה לא יקום להוציא את אפוטרופוס. אישה הפרם וה' יסלח לה אם הבעל מיפר ואם לאו אינו מיפר. אמרה יודעת אני שכל נדרי שהי' בעלי שומע היה מפר שומע אני יהי' מופר ת"ל אישה הפרם. אם יפר

עמק הנצי"ב

וביינו יתומה צחיי האב. ואשמעין כאי רצון, דאפי' יתומה א' חס מדרכי צית אישכ בצעל יכול להפר, ולא ליטעריך קרא צנערה שקידושין שלכ מביא. חלה קמ"ל חפ"י צמופלח' סנך לאשכ, ונדריה מביא וקידושין שלכ אינו מביא, מביא יכול להפר כדחיי צנח ד' מ"ו ציתומה שגדרכ צעלה מיפר לה. ואפי' דבגמי חסברי מטעם שכל הנודרת על דעת צעלה היא נודרת, כבר נתקשה הר"ן נדרים ד' ע"ג להסביר סברה זו ע"ש. אבל ר"ע חסמכי חקרא, וכו"ם חסברי נמנמנ דדרשכ זו. ודעת לנכון נקל, דהא שאמר ר"ע יתומה צחיי האב כי' יתומה ממש, חלה משום דרשכ דקרא מיירי ציתומה צחיי האב כמש"כ: להוציא את החרש. מצואר צפי ח' צס"ד: השמיעוהו אחרים מנין. עי' מש"כ שם: ת"ל וקמו כו'. וסיפא דקרא יקום, וחרי קראי דהקמח לדרשכ: חרישה לקיים. ע"מ לקיים לאחיז, שדעתו שיתקיים כשיעבור יום שמיטה, אבל אין דעתו שיהא מקיים בשחיקה 14, דא"י כי' מני מיפר בכל יום שמיטה, דהא קים צלצו קיים. הר"ן ד' ע"פ ח': או אינו אלא חרישה למקט. להקניע וללער אשתו אבל דעתו להפר: כשהוא אומר כו'. לכאורה צרייתא זו אין לה בצנח, דהא צלח קרא יתירה מסחצרה לאוקמי צחרישה ע"מ לקיים, אבל ע"מ למיקט יכול להפר גם למחר. מיהו צפשוט י"ל דמשום דחיי להלן צפי ד' להיפך וכראוי, תני גם כאן על סדר הפרשה. ובסמוך יצואר עוד כונה עמוקה צזכ: ומה ת"ל והחרש כו'. היות הש"ס ע"ז יוצא להלן צפי ד' כש"מ: שאם נדרה וקיים כו'. ביארתו לעיל פ"י ח' צס"ד: ומה אני מקיים והפר את נדרה כו' ת"ל יקמו. כ"ל. ועי' מש"כ שם: ביום שמעו מגיד הכתוב שניתן רשות כו'. כ"ל, וכ"י צ"ש צבגיה מרובה מזו ע"ש. ולריך ביאור, למה לא חש הכתוב לדרוש עד כה צהפרה דאז ודארום. וגם מה עיבה של דרשכ זו, וכרי מקרא מפורש הוא. אבל משום דס"ד דהא דיכול להפר כל היום היינו צשומע ודעתו להפר, חלה שאין לו פגאי או טעם ח'. אבל צדעתו לקיים למחר, שוב אינו

יכול להפר, ודומה לקיים צלצו. קמ"ל הכתוב דהא קרא ואם הפר יפר קאי על קרא דלקמי, כלומר וחרש לה, חס לא הניח אותה כל היום וקמו. אבל חס הפר יפר וגו'. ומשום זה כתיב צקרא דלעיל יתור לשון לא הניח אותה, מכ שאין כן צכל הפרשה. וגם אין לו הצנח צפשוט, דכיון דכתיב וחרש לה ממילא לא הניח אותה. חלה צא ללמד דכתיב פירושא דקרא, חס לא הניח אותה אחר חרישה זו וקמו כמש"כ. וכשתא מוצן צרייתא דלעיל, שאומר לו אינו חלה חרישה למיקט, וצכא הוא דיכול להפר כל היום. ומכ"מ ליטעריך כאי קרא יתירה, שלא ניתא דהפרה כל היום לא מכתי חלה צשומע ע"מ להפר צו ציום, קמ"ל דאפי' דעתו ע"מ להפר למחר תליא צהפרתו צזכ ציום, אבל ע"מ לקיים שוב לא מהני הפרה כלל. ומסתברא לפרש כן, משום דע"מ לקיים למחר דומה לקיים צלצו. מיהו כשהוא אומר חס החרש יחריש לה אישכ מיום חל יום, כרי חרישה למיקס חסור. ופוק חזי כמה מדויק לישנא יתירה דקרא, דלכאורה יש יתור צחרישה שני, דכתיב צי מיום חל יום, וצכל הפרשה לא כתיב צחרישה זמן, [זולת צארום כתיב ושמע אישכ ציום שמעו וחרש לה וגו'. ויש על זה פ"י לדעת הרמב"ם ז"ל ואכ"מ], דהא צהפרה כתיב, וזמן דחרישה ממילא מוצן. אבל לפי מש"כ ניתא, דאי לא כתיב צחרישה שני זמן, ס"ד דקרא קמא צחרישה ע"מ למיקט, וצכא מהני הפרה אחר חרישה. וקרא צתרא צחרישה ע"מ לקיים למחר, ושוב לא מהני הפרה. וכשתא דפי הכתוב גם צחרישה שני דדוקא חריש לה כל היום, ואין נפקותא לדינא צין שני חרישות חלו, יותר מסחצרה לפרש קרא קמא צע"מ לקיים, וקרא צתרא ע"מ למיקט, משום דעיקרא דקרא צקיום מיירי ולא צהפרה דצתרא: שניתן רשות להפר כל היום, אישה הפרם וה' יסלח לה, אם היפר הבעל מופר וא"ל אינו מופר כו'. כ"ל. וכל מה שצינחיס מיותר. וסדר הצרייתא צצעל כמו צאז לעיל פ"י ח': אמרה יודעת אני כו'. פ"י הוא על דרשכ דלקמי: תלמוד לומר אישה הפרם, אם היפר כו'. כ"ל: אמר

גירסת הגר"א

יפר הבעל מופר ואם לאו אינו מופר. אמר לאפוטרופוס כל נדרים שנתא נודרת אשתי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני הפך לה והפך לה שומעני יהיה מופר ת"ל אישה הפרם אם הפך הבעל מופר ואם לאו אינו מופר דברי ר' יאשיהו. ר' יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו: וה' יסלח לה. הרי שגדה ובטל לה בלבו והלכה ועשתה מידה מנין שצריכה סליחה ת"ל וה' יסלח לה. (סליק פיסקא):

ג כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש. למה נאמר לפי שהוא אומר והפך את נדרה אשר עליה שומע אני בין שיש בהם ענוי נפש בין שאין בהם ענוי נפש ת"ל כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו לא אמרתי אלא נדרים שיש בהם ענוי נפש. נדרים שהם בינו לבינה מנין לאחריהם

יפר הבעל מופר ואם לאו אינו מופר. [נדרים עז ושי"ג] אמר לאפוטרופוס כל נדרים שהיא נודרת אשתי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני היפר לה והיפר לה שומע אני יהיה מופר ת"ל אישה הפרם אם הפך הבעל מופר ואם לאו אינו מופר דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו: וה' יסלח לה: (סליק פיסקא):

ג כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש. למה נאמר לפי שהוא אומר והפך את נדרה אשר עליה שומע אני בין שיש בהם ענוי נפש בין שאין בהם ענוי נפש ת"ל כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו לא אמרתי אלא [שס עט] נדרים שיש בהם ענוי נפש. נדרים שהם בינו לבינה מנין ת"ל אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו שומע אני בין שיש בהם ענוי נפש ובין שאין בהם ענוי נפש ת"ל כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ומה זה נדר שאינו מתחלל אלא

אלא

ה"ל אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בין שיש בהם ענוי נפש ובין שאין בהם ענוי נפש ומה נדר זה שאינו מתחלל

עמק הנצי"ב

כמבואר בסוגיא שם. וה"ק שומע אני בין שיש בהם ענוי כ"י מיפר לעולם, ת"ל כל נדר וגו'. אבל זה דוחק, ולא נרמז בספרי זה הדיון. אלא ה"פ, דודאי ס"ד דבין איש לאשתו אין הכונה דוקא נדרים שצונו לבינה, דהפך הפשוט הוא הכיוונות שיש בין איש לאשתו בקיום הנדר, ובכל נדרים מיירי. והשתתף דכתיב לענות נפש ע"כ אלא"כ, דהא אינו מיפר בכל מה שמחובת עמה. אלא ע"כ ה"פ, אפי' נדרים שצונו לבינה, ומבואר בספרי בפשיטות. דאלו כתיב בין איש לאשתו שומע אני בין שיש בהם ענוי, והיינו כל הנדרים, ת"ל לענות נפש. ולכלן יתבאר ראי' מוכחת למש"כ: ומה זה נדר כ"י. הגר"א ז"ל ביו"ד סי' רל"ד ס"ק נ"ד הביא ברייתא זו, לראי' להפוסקים שאין היתר חכם מועיל אחר הקמת האב והבעל. ופי' מה נדרים ע"י אינו מתחלל עפ"י אחרים כלומר ע"י חכם, דמפרש אישה יקימנו ושזו אין לה היתר לעולם, כך כל נדר אינו מתחלל ע"פ אחרים, פי' ה"כ נדרים שצונו לבינה. והנראה שג"י כי ומה זה נדר אינו מתחלל ע"פ אחרים כך כל נדר אינו מתחלל ע"פ אחרים דברי ר"י, אבל לפי גירסתנו אלא"כ. וגם אינו מובן מחלוקת ר' יונתן כלל לפי פי' זה. וגם רבינו הגר"א ז"ל לא הביא זה לראי' מוכחת, שהרי בסכמת הפוסקים שם דיש היתר חכם אחר הקמה. ע"כ נראה לפרש לפי הג"י שלפנינו. וידוע דנדר שא"ל לקיים אינו נדר, כדאיתא בנדרים ד' ע"ז א' אלא דאמר קונם עיני צנינה מי שצדיקין לי עד דעבר איסור כל יחל כ"י. ונראה מתוס' שצונו ד' כ"ע א' דקרי לי נדר הבאי, וכ"כ העור ושי"ע סי' רל"ו. ומכ"מ לפי הטעם דחני לעיל פי' א' על נדר הבאי, דחני כי ידור נדר לבי' את שהסמיך נדרו לנדר שאפשר לו, כמש"כ לעיל בשם הרמב"ן ז"ל, לא מוכח מזה למעט אומר עלמנו בדבר שא"ל, שהרי אינו חולק בדבר שא"ל, אלא נודר דבר שא"ל לאחר זמן מרובה, אבל כ"י השתא אפשר לו. והא דמוחר באתמא משמע מדברי הרא"ש ז"ל בנדרים

אמר לאפוטרופוס כ"י. ע' מש"כ בזה בס"ד צפ"י א'. והנה בגמ' הובא ברייתא זו וכדרש מהא דכתיב אישה יקימנו ואישה יפרנו. ואין צורך קושי כאשר כבר כתבתי כ"פ ששנו בגמ' לשון ברייתא. איצט"ל לשיטת הספרי ודאי י"ל דבהקמה לא פליגי אפי' בנדרים שצונו. ולפי מש"כ לדעת הרא"ש ז"ל לא משכחת פלוגתייהו בהקמה כלל ע"ש: וה' יסלח לה כ"י. כל"ל. והוא כוון על ברייתא דפי' א'.

סליק פיסקא ב'.

לשה"א והפך את נדרה וכ"י. לכאורה הי' להתנחל להביא הפסוק כל מוצא שפתיה לנדרים דמיירי צ"י. וגם יותר משמע דכל הנדרים הוא מופר. אבל משום דס"ד דמייעוט הוצא דבעינן דוקא נדרים עיניו נפש, לא קאי אלא להנשואה שהבעל מיפר לבדו, אבל ארום שמיפר בשותפות דאז מיפר כל נדרים. ואפי"ג דלכלן מקיש אב לבעל, היינו אב לחודי' ובעל לחודי'. אבל ארום דויפך כח של השותפות, להכי הביא התנא קרא דארום, ללמדנו דהא דכתיב לענות נפש אישה יקימנו, מיירי בין בנדרים בין בנשואה דקאי צ"י. ועי' להלן שמוכח מקרא: שבינו לבינה מנין. דברים שגורמים איבה בינו לבינה. הרא"ש ד' ע"ט צ"י: שומע אני בין שיש בהם ע"ג בין שאין בהם ע"ג. משמע דשומע אני דמיפר כל נדרים שצונו. ולכאורה כ"י כבר אלא"כ, דבין איש לאשתו כתיב דוקא נדרים שצונו לבינה. והכי מייצעי לי, דברים שיש בהם ע"ג מנין פי' ואין בהם משום צונו לבינה ת"ל כל נדר, אבל לשון הספרי אינו מובן לכאורה. והי' נראה לומר, משום דיש כ"מ בין ע"י לנדרים שצונו לבינה, דנדרים ע"י מיפר לעולם, ונדרים שצונו לבינה אינו יכול להפר אלא כ"י שהיא תחתיו

גירסת הגר"א

לאחרים אף נדר זה שאינו מתחלל לאחרים
דברי ר' יאשיהו. ר' יונתן אומר מצינו
נדרים שמתחלל לאחרים והרי הוא מפר
כיצד אמרה קונם פירות העולם עלי הרי
זה יפר. קונם פירות מדינה זו עלי יביא
לה מן מדינה אחרת. פירות חנוני זה
עלי אין יכול להפר ואם לא היתה
פרנסתו אלא ממנו ה"ז יפר. אין לי
אלא בעל שאינו מפר אלא נדר שיש בינו
לבינה ונדר שיש בו עוני נפש. האב מגין
הרי אתה זן הואיל והאב מפר והבעל
מפר

אלא על פי אחרים הוא מיפר כך כל נדר שאינו מתחלל אלא על פי אחרים
הוא מיפר דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר מצינו נדר שאינו מתחלל על
ידי אחרים אלא בו הרי הוא מפר כאיזה צד אמר קונם פירות העולם עלי
הרי זה יפר. קונם פירות מדינה זו עלי יביא לה מן מדינה אחרת. פירות
חנוני זה עלי אין יכול להפר אלא מה זה נדר שאין מתחלל ע"י אחרים אלא
בו הוא מפר. אין לי אלא בעל שאינו מפר אלא נדר שיש בינו לבינה
ונדר שיש בהם עינוי נפש. האב מגין הרי אתה זן הואיל והאב מפר והבעל
מפר

עמק הנצי"ב

ריש פי י"א : שאינו מתחלל ע"י אחרים. פי ש"ל להתחלל
ע"י אחרים, אלא זו בעצמו יבא לידי חילול, וכרי הוא מיפר :
באיזה צד. כולל שנינו כן : אמרה קונם פירות העולם עלי.
וזכר דבר ש"ל להתקיים. ולא דמי לפירות הארץ עלי צד
נ"כ צד, דחגי' הנודר מפירות הארץ מותר ממכסין ופטירות,
דפירות הארץ משמע גידולי קרקע, אצל פירות העולם ככל
בכלל, ומכ"מ לריך להפר : פירות מדינה זו עלי כו'. ולכאורכ
אפשר לומר דמיירי שנדרה מפירות העולם יום א' או יומים
שאפשר להתקיים, וכמש"כ הר"ן שם צנודר מגידולי שנה.
אצל מדתן בסיפא יביא לה ממדינה אחרת, ולא קחני כמו
צנודר שלישי פירות חנוני זה עלי א"י להפר, וכרי טעם א'
לכס. אלא אשמעינן דאש"כ לריך להביא ממקום רחוק כמו
בתם מדינה אחרת יביא, אלמא דמיירי צנודר לזמן מרובה.
ומכ"מ בסיפא א"י להפר, דמיירי בשלל נדרה מאותה מדינה
שדרה שם כמש"כ הר"ן ז"ל שם. ומיהא מוכח מכאן דרישא
מיירי בכל גווני ולריך להפר : אלא מה זה נדר כו'. כלומר
מסקנא דקושיא, כרי דזכר נדר שאין מתחלל ע"י אחרים אלא
זו בעצמו יבא לידי חילול, וכוא לריך להפר. ולר' יאשיהו יש לומר
דסובר כדאיתא צירושלמי על משנה זו, שמואל אמר אמרה
פירות העולם עלי וכיו שם לצורים בסיודקי יקח לה מכין.
ע' צפי פני משה וקב"ע. עכ"פ ודאי משמעות פירות העולם
אפי' מה שכבר גדלו ועמומים. אלא מה גופא בוכית שמואל
דמיירי שלא כיונה אלא זה שיכא גדל לאח"כ, דאי לא אחאי
לריך להפר. וממולא דבר אחר למד דלא כהר"ן בשבועות,
אלא כמש"כ צנודר. ודעת הרמב"ם ז"ל דצנודר שלא לאכול
ז' ימים לא חל הנדר כלל : האב מגין. משמע דס"ד דאז מיפר
כל נדרים. וקשה הא בין אז לבתו כחוב, דמשמע דברים
שצונו לבינה. והכי מיצבי לי מגין שהוא מיפר נדרי ע"ג.
ול"ל כמש"כ לעיל דפשטא דקרא בין אז לבתו, הכיכוחים
שציוהים צקיום הנדר. ומיהו מדמסיק הקישא דקרא. ולא
קאמר דגילוי מילתא הוא לפרש מה דכתיב בין אז לבתו,
מסתמא דומיא דבין איש לאשתו, ואפי' בלא הקישא דקרא.
ע"כ נראה דס"ד אפי' אם נפרש בין אז לבתו שהוא נדרים
שצונו לבינה, ג"כ כל הנדרים בכלל. דנדר הבנים הוא זלותא
דכבוד דאז, כדתנן ריש פרק ע' ר"א פוחחיס לו צנודר
אר"א, ע' מפרשים. וכש"כ נערה שהיא עדיין צביתו וצרותו
ויאמרו ראו גידולים שגדלתם : הואיל והאב מיפר כו'. כי
צסמוך

צנודר שם ד' י"ד צ' ד"ה ואלא, דהוא משום שני לא יחל
דצרו, וכרי צע"כ סופו יחל דצרו. ויש עוד להוסיף דבר, משום
שנדר שהותר מקלחו הותר כולו, דכתיב כל היוכל מפיו יעשה,
כדאיתא צירושלמי וכביא כר"ן שם ד' ג' צ'. ולאו דוקא הותר
עפ"י חכם, כ"כ הותר מלך שמקלחו שגגה וכיב"ז, כדתנן
פי ד' נדרים ד' כ"כ צ' וכב"א חלו ואלו מותרים. וה"כ צנודר
שלא יאכל שצבע ימים, וע"כ יהא מותר ציוס שיסתכן, ולכן
הותר כולו. וכמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ה ה' שבועות כ"כ, נשבע
שלא יישן ג' ימים או שלא יאכל כלום שצבע ימים וכיב"ז שהיה
שבועת שוא, אין אומרים יעור זה עד שיטעור ויולס עד שיטעור
כו'. ואש"כ שהר"ן ז"ל צפ"ג דשבועות דחה לטעם הרמב"ם
ז"ל שכתב בלא יאכל דהוי שבועת שוא משום שא"א, אלא
הטעם משום שנשבע לעבור ע"ד חורב ע"ש. ולפי דבריו ז"ל
צנודר אכילה פירות שבעולם עלי שצבע ימים חל הנדר עד
שיסתכן, מכ"מ כבר חזר צ' הר"ן צנודר ד' נ"כ צ' ד"ה
ואם אמר גידולי שנה עלי אסור צבולן. וכתב עלה מיהו דוקא
שלא אסרן עליו אלא לזמן שהוא יכול לעמוד בו, אצל לעולם
לא הוי נדר כלל שא"א לעמוד בו, עכ"ל. וע"כ להלן ראי'
לזה. וכן משמע דעת החוס' שבועות ד' כ"ה א' ד"ה איני
כו' תימא כו'. האף ש"ל דכונתם משום שנשבע לעבור ע"ד
חורב, לא משמע הכי, אלא מטעמא דהש"ס על שניה הקשו
כמ"כ על אכילה. והנה כל זה פשוט צנודר איש שאין לו
מקומין ומפירין. אצל אשה שיש לה אז ובעל יש לומר מדכתיב
כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש, משמע אפי' נדרה
להתענות כל ימיה, איש יקימנו ואסורה עד שתסתכן. חדע
דכ' גם צנודר הבאי שהוא תולה בדבר שא"א צע' צספרי
לעיל פי א' באשכ צפ"ע. ומכש"כ אי נימא דהטעם באיש
הוא משום נדר שהותר מקלחו הותר כולו. וכרי באשה שיש
לה מפירין ליתא כלל הזה, דכא כפרה מיגז גיז. והנודרת
משחי ככרות מאי מתענה ומאי אינה מתענה, מסקנת הש"ס
ד' פ"ב מפר למתענה ואינו מיפר לשחי' ומזה פליגי ר"י
ור"י, וה"פ מה זה נדרים שצונו לבינה, הוא נדר שאינו
מתחלל אלא עפ"י אחרים, היינו חכם או אז ובעל, ולא ע"י
כבוד עצמו שיכא מתחלל מחמת שא"א הכדר להתקיים מלך
עצמו : כך כל נדר. אפי' נדרי ע"י דוקא שאינו מתחלל אלא עפ"י
אחרים הוא מיפר, כלומר לריך להפר. אצל אם נדרה להתענות
באופן שצע"כ יבא לידי חילול א"ל להפר : מצינו. במשנה

ספרי - ב >עמק הנצי"ב> (שלח, קרח, חקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי) ברלין, נפתלי צבי יהודה בן יעקב עמוד מס 300 **הודפס ע"י תכנת אוצר**

בירסת הגר"א

גדרה מן התאנים ומן הענבים קיים בתאנים כולו קיים. הפר לתאנים אין מופר עד שיפר אף לענבים דברי ר' שמעאל. ר' עקיבא אומר קיים לתאנים ולא קיים לענבים [כולו קיים הפר לתאנים ולא הפר לענבים כולו מופר] שנאמר אישה יקימנו ואישה יפרנו מה יקימנו ממנו אף יפרנו ממנו. גדרה מן התאנים ומן הענבים וגשאל לחכם והתיר לה לתאנים ולא לענבים ולא לתאנים

[שם פז] גדרה מן התאנים ומן הענבים קיים בתאנים כולו קיים. היפר לתאנים אין מופר עד שיפר אף לענבים דברי ר' שמעאל. ר' עקיבא אומר קיים לתאנים ולא קיים לענבים וגשאל לחכם והתיר לה לתאנים ולא לענבים ולא לתאנים כולו מותר. אסר לה לתאנים ולא לענבים ולא לתאנים

אסור

אסור לה לתאנים ולא לענבים ולא לתאנים אסר לה לתאנים ולא לענבים אסור

עמק הנצי"ב

אלה נדרים שצוה וצין בעלה, עכ"ל. הרי הודעת צעל הריצ ז"ל, ורציתו ואשמה, אלא שבסדר"ר תפס זה לדוחק צפי הספרי, ולפי מש"כ מגופה מוכחא הכי. ואוסף להוכיח מגוף הסוגיא דר' ס"ז ז', ואימא אב לחודי מיפר, ועי' רא"ש דה"ה ארום. וק' נימא דואס מצית אשכ נדרה מוכח שבארום מיפר בקודמין עם האב. והר"ן כתב דארום עם האב. וא"כ קשה ארום דכתב רחמנא למ"ל. וכי הר"ן כיוצא בש"ס להבן דאם הקים הקים. ודוחק, דא"כ למאי נקיע בש"ס קושיא זו, ותו הו' מפורש הפרה בארום. צעלמא צאצ ניחא שלא נתבאר בקרא אלא וא"י דאם היו תהי, אצל ארום ק'. אלא ה"פ. אב לחודי בדברים שאין צו עינוי נפש וצונו לצניע צעל, ודבר שעי' וצ"ל צעין לרף צעל. משא"כ כדאמר אימא אב ליצעי ארום וארום לחודי מיפר, מקשה שפיר אב דכתב רחמנא למ"ל, הו' אב לחודי לא מצי מיפר כלל: כולו קיים. דריש יקימנו כאילו כתיב יקים ממנו, משמע אם הקים מקלחו קיים כולו. הרא"ש ד' פ"ז א': אינו מופר בו. דיפירו ליכא למידרש הכי: עד שיפר אף לענבים. יש לפרש אינו מופר כלל אפי' תאנה נמי לא הופרה. ויש לפרש אינו מופר לענבים עד שיפר צפי אף לענבים. וכבר הכריע הר"ן ז"ל כפי הא' שם, מדתני בתוספתא נדרים פ"ז הפר לתאנים ולא הפר לענבים וחשכה אסור צין בתאנים צין צענבים: רע"א הרי ה"א אישה יקימנו בו. כ"ל, וכן לשון הצרייתא שם. וכל הצרייתא עד סוף הפיסקא דברי ר"ע הם. ואגב שמפרש דיני הפרה דנפקא לן מהאי קרא, מפרש ג"כ דיני היתר חכם, ואורחא דתנאי היא: גדרה בו' וגשאל לחכם בו'. לאו דוקא נדרה אשה, אלא משום דמיירי באשה נקטה. ודברך אב אשמינן הילכתא גברותא, חדא דצעל נעשה שליח לחרטת אשתו, דהיא נדרה והוא נשאל, עי' ד' ח' ז'. ותו. מדתני תאנים וענבים דהוי נדרי עינוי נפש, ובסיפא מיירי בהפרה, אלמא דהיינו נדר שיכול להפר, וא"כ למא להצעל נשאל לחכם, יפר לה. אלא מיירי שכבר הקם או החריש לה מעליה, וש"מ דיש שאלה לחכם אחר הקמת צעל, ובהסכמת הפוסקים ז"ל: כולו מותר. ר"ע לעממי צמשנה ד' ס"ז, דתנן עד שצא ר"ע ולימד נדר שכוחר מקלחו מותר כולו: אסר לה לתאנים בו'. לכאורה אינו מובן, למא לו לחכם לאסרה, הלא ממילא היא אסורה בנדרה. ויש לומר דמיירי שמקלח נדרה תלמה ע"ד אחרים שא"י להתיר אלא צנינו, או שהי נדר מלוא שאין מתירין לכתחילה, ואסר החכם להתיר לה כלל, כולו

ז"ל. ואל תחמה מה שלא השיב רצונו כן לחכמי לוטל, ולא מלא ידיו ורגליו ז"ל אלא צאופן לדחות צרייתא זו מהלכה ע"ש, דכבר מצינו הרבה כן, עי' צביאורי הגר"א ז"ל בש"ע אר"ה סי' ש"א ס"ק נ"ט. ואולם יש לחקור לדעת הרמב"ם ז"ל דארוסא מיהא צעין נדרים שצונו לצניע צין צעל צין צאצ, ורצונו לא הזכיר זה. צעלמא צטור וש"ע שכתבו דאב אינו מפר אפי' צפנוי אלא נדרים שצונו לצניע, לא הולכר לפרש בארוסא, וממילא יש להבין שאב צעל אינו מפירין אלא נדרי עינוי נפש, או שיש צניעם לצניע. ואע"ג שקשה למלא נדר כזה שיקפידו שניהם, כמש"כ הרמב"ם ז"ל בתשובתו, דמה איכפת לאב כשלא תכחול וכדומה, מכ"מ לק"מ. אצל רצונו הרמב"ם ז"ל סתם עליו את הדרך, ולא פ"י כלום דיש לאב בארוסא דין הצעל, משמע דגם אז מיפר ככל חכ ודאי א"ל, חדא דהספרי מפורש להיפך, ועוד דנמלא ברשות מתרוקנת לאב צחיו בצעל, דהיינו נדרים שאין בהם עי' וצ"ל, חכ לא מצינו צשום פוסק. ע"כ נראה, דרצונו ז"ל סובר דגם בארוסא תליא מה שצניע לצין בצעל לחוד, וממילא האב ג"כ יכול להפר. דלגבי דידהי הכל הוא צונו לצניע משום זילותא דיהי כמש"כ לעיל. ואשמינן הספרי, דלא נימא דאב בארוסא מיפר ככל, ואע"ג שאין צא שותפות דצעל, ברשות מתרוקן לאב לחודי, כיון שאין לצעל חלק בה. קמ"ל דמה בצעל אינו מפר אלא נדרי עי' ושצ"ל, אף האב אינו מפר אלא נדרי עי' ושצ"ל, כלומר שצין בצעל לצניע, דצעל אנו קיימין. והשתא מוצא הכל בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב צפרק י"ב ה"ע, נערה המאורסה חין מיפר נדרה אלא האב עם הצעל כאחד, ואם הפר א' מהם לצדו אינו מופר. ושניה רצונו ז"ל לשון המשנה שלא כדרכו בקודש לשנות צלשון התנא ואמורה שממנו מקור דין זה. ואנן תנן נערה המאורסה חזיה וצעלה מפירין נדרה, היפר בצעל ולא היפר האב, היפר האב ולא היפר בצעל אינו מופר בו. ורצונו ז"ל כתב אלא האב עם הצעל כאחד. אלא רמז לנו, דהצעל פשיטא שאין לו נדרים שאין שייכין לאב, ולהכי צעי ג"כ רשות האב. אפי' האב דיש לפניו כמה נדרים שאין שייכין לצעל, ואין לצעל חלק בהם כמו נדרים שאין בהם עי' וצ"ל, וס"ד שמתרוקנו לאב, לזה כתב אלא האב עם הצעל כאחד, אצל האב לחודי לא. ואזו דין הספרי דגם האב אינו מיפר אלא נדרים שצעל מיפר. ואח"כ רציתו צסד"ר צשם הראב"ד ז"ל צצ"ל, אף האב בו פ"י לא יפר עם הצעל כשהיא ארוסא

אסור. הִפּוּךְ הַלֵּב בַּעֲלָה לְתַאנִּים וְלֹא לְעֻנְבִים
לְעֻנְבִים וְלֹא לְתַאנִּים כִּלּוּ מוֹסֵר. קִיִּים לֹא
לְתַאנִּים וְלֹא לְעֻנְבִים לְעֻנְבִים וְלֹא לְתַאנִּים
כִּלּוּ קִיִּים. אִימָתִי בּוֹמֵן שְׂהוּא גִדֵּר אַחַד
אֲבָל אִם אִמְרָה תַאנִּים שְׂאֵנִי טוֹעֵם וְעוֹד
עֻנְבִים שְׂאֵנִי טוֹעֵם וְנִשְׁאָל לַחֲכַם וְהַתִּיר לֵה
לְתַאנִּים וְלֹא לְעֻנְבִים לְעֻנְבִים וְלֹא לְתַאנִּים.
הִפּוּךְ הַלֵּב בַּעֲלָה לְתַאנִּים וְלֹא לְעֻנְבִים לְעֻנְבִים
וְלֹא לְתַאנִּים קִיִּים לֹא לְתַאנִּים וְלֹא
לְעֻנְבִים לְעֻנְבִים וְלֹא לְתַאנִּים הַקִּיּוֹם
בְּקִיּוּמוֹ וְהַהֲפָרָה. (סְלִיק פִּיטְסְקָא):
וְרָאָה הַחֲרָשׁ יַחֲרִישׁ לֵה אִישָׁה מִיּוֹם אֵל
יוֹם. זֶה חֲרִישָׁה לְמַסָּה אִתָּה
אוֹמֵר חֲרִישָׁה לְמַסָּה אוֹ אֵינִי אֵלֶּה חֲרִישָׁה
לְקִיּוֹם כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְהַחֲרִישׁ לֵה הִרִי
חֲרִישָׁה לְקִיּוֹם אִמּוֹר וְכֵן תִּלֵּךְ וְרָאָה
הַחֲרָשׁ יַחֲרִישׁ לֵה זֶה חֲרִישָׁה לְמַסָּה:
מִיּוֹם אֵל יוֹם. שׁוֹמֵעַ אֲנִי מִצֵּת לֵעַת
תִּלֵּךְ אֲשֶׁר עָלֶיךָ הַקִּיּוֹם אוֹתָם כִּי הַחֲרִישׁ
לֵה בְיוֹם שְׂמִעוֹ. וְרָאָה שְׂמִעוֹן בֶּן יִיחִיא אוֹמֵר
מִצֵּת

י ואם החריש יחריש לה אישה מיום אל יום. [שם עט] זה חרישה למקט אתה אומר חרישה למקט או אינו אלא חרישה לקיום כשהוא אומר והחריש לה הרי חרישה לקיום אמור ומה ת"ל ואם החריש יחריש לה זה חרישה למקט: מיום אל יום. [שם עו] שומע אני מעת לעת תלמוד לומר אשר הקים אות' כי החריש לה ביום שומעו. ר' שמעון בן יוחי אומר מעת

סליק פיסקא ג'.

זה חרישה למיקט. להקריט וללער אשתו אכל ופתו לכפר :
חרישה לקיום. לאחר שיעבור היום,
כמש"כ לעיל פי ב' : כשהוא אומר והחריש לה. היינו הפסוק
ושמע אשה והחריש לה דלעיל, וכדחני בספרי לעיל. ובגמ'
ד' ע"ט א' הוצא צרייתא זו, ומסיק כשה"ל כי החריש לה
הרי צותק ע"מ לקיים אומר, ומשמע דהיינו סיפא דהאי
קרא כי החריש לה ציוס שמעו. ועפות הדפוס הוא, וז"ל
והחריש לה. איצרא עפ"י טעות גי' זו נדחק הר"ן ז"ל שם,
דכוו' הש"ס ולוקים הא צותק ע"מ לקיים הא צותק סתם,
ומשני קראי יתירי כתיבי. ופי' הר"ן כהרש יחריש תרי, כי
החריש לה הא תלתא. ודוחק גדול הוא, ולא שייך צזכ לשון
קראי יתירי, והכי מביעו לי חריש יתירי כתיבי. ותו דהא
תלוי צפלוגתא דדיצרכ תורכ צלשון צ"ל כידוע. אלא כ"פ,
הפסוק והחריש לה דלעיל הא חדא, ואם כהרש יחריש לה וגר'
כי החריש לה הא תלתא. אלא טעות בגי' הציאתו להר"ן
ז"ל לפרש הכי, וכסבור דלא דרשינן כלל לקרא דלעיל, מדלא
מייחתי בצרייתא אותו הפסוק. [וכז"ל פי הכי הסוגיא לעיל
פי' ב', ולא הרגיש כי פירושו נגד הר"ן והמפרש] : שומע
אני מעל"צ. דמשמע מיום זה ליום אחר, דהיינו שיעור שיש
מתחילת יום זה לתחילת יום אחר דהיינו כ"ד שעות. הר"ן
ד' ע"ז ב' : ת"ל הקים אותם כי החריש לה כו'. כל"ל. וציוס
שמעו מיותר, כי כבר שנה ושלש זמן חריש, אלא לדחש
באותו יום ולא למחר. והא דכתיב מיום אל יום, משום
דה"ל ביממא אין צלילא לא, דדילמא יום הכי משמע. [הר"ן.
ועי' מש"כ לעיל פי' גשא פי' כ"ג]. ת"ל מיום אל יום דמשמע
מסוף יום שלפני שמישכ עד סוף יום של שמישכ, דהיינו
גדרה

כולו חסור, כלומר חסור לשלול אף על מקלחו שאין צו משום זה. והעצם פשוט, דכיון דנדר שבוחר מקלחו מותר כולו, ואם יתירו לה חלק שאין צו מזה, או שלא תלחם ע"ד אחרים, ממילא יותר כולו, וזה לא יאילי לה: כולו מופר. דמקיש הכרה להקמה, מה הקמה ממנו אף הכרה ממנו. גמרא ד' פ"ז צ': אבל אם אמר תצנח שאני טועם כו'. כ"ל: הקיום בקיומו כו'. בתוספתא שם מכיים שנאמר אישה יקימו ואישה יפירו, אישה יקימו לזו ואישה יפירו לזו. כלומר דריש מדלא כתיב אישה יקים ואישה יפיר, אלא זה הנדר עצמו שהוא מקים אותו, כ"ל מיפר אותו, והיינו יקימו לזו הנדר ויפירו לזו הנדר. וצירושלמי פ"ח כ"ה איתא, קונם תאנה שאני טועמת ועוד ענבה, תפלוג דר' ישמעאל ור"ע, דר"י אומר אחר הנדר, פי' אחר חלות הנדר, ורע"א אחר האיכר, פי' אחר שעת אמירת הנדר. פי' תלמודא דילן ד' פ"ט א'. ופירשו המפרשים דשני נדרים כו' לדעת ר"י, ולר"ע דאמר אחר האיכר הוא נדר א'. פי' פני משה וקב"ע. ולי נראה מדסתם בספרי אחר דצרי ר"ע דכן שני נדרים ש"מ כר"ע אח"א. וכ"פ היר"ו, דלפי אמירה ודאי שני נדרים הן, דהא חלק נדרו והפסיק בשאיני טועם צינחוס, ולא עירבן תאנים וענבים ש"ע. ומכ"מ זמן חלות הנדר כה' הן, דהא תוך כדי דיבור הוא. ולהכי לר"י דאזיל בחר חלות הנדר, גם זה הוא נדר א', ולר"ע הן שני נדרים. מיהו לפי דרשה בתוספתא גם לר"י יש לומר דלענין זה שני נדרים הן. ויש להבסיר יותר, דלר"ע דאזיל בחר אמירה לא צעי דרשה בתוספתא כלל, דפשיטא דשני נדרים הן. ולהכי דריש יקימו יקים ממנו, ואישה יפירו כתיב משום הקישא, דבחד נדר כולו מופר. אבל ר"י לטעמי דצעי יקימו ויפירו לשני נדרים כדתינא בתוספתא, להכי לא מקיש הכרה להקמה, ורק בהקמה דריש משמעות דקרא יקים ממנו. אבל אישה יפירו דריש לשני נדרים. ונמצא דינא דשני נדרים אחי לכ"ע לפי התוספתא, וצירושלמי לא גרים לתוספתא דא, מדלא

גירסת הגר"א

מֵצֵת לַעֲת שֶׁנֶאֱמַר מִיּוֹם אֶל יוֹם : וְאִם
הִפָּר יִפָּר אוֹתָם אַחֲרֵי שִׁמְעוּ. אַחֲרֵי
קִיּוֹם הַגִּדּוּר אַתָּה אוֹמֵר אַחֲרֵי קִיּוֹם הַגִּדּוּר
אוֹ אַחֲרֵי שִׁמְעוּ כִּמְשִׁמְעוּ כִּשְׁהוּא אוֹמֵר
כִּי הַחֲרִישׁ לֵה בְיוֹם שִׁמְעוּ הִרִי שִׁמְעוּ
אִמּוֹר וּמָה תִּלֵּל וְאִם הִפָּר יִפָּר אוֹתָם
אִשָּׁה אַחֲרֵי שִׁמְעוּ אַחֲרֵי קִיּוֹם הַגִּדּוּר :
וְשֶׁאֵין עֲוֹנָה מִגִּדּוּר הַכְּתוּב שֶׁהוּא מְכֻסֶּה
תַּחְתִּיהָ לַעֲוֹן וְהִרִי דְּבָרִים קִיּוֹ וּמָה
אִם מֵצֵת פּוֹרְעֻנוֹת מוֹעֲצַת הַגִּדּוּרִם תִּקְלָה
לְחִבְרֹד הִרִי הוּא מְכֻסֶּה תַּחְתִּיהָ קִיּוֹ
לְמַדַּת הַסּוּבָה שֶׁהִיא מְרֻבֶּבֶת : אֵלֶּה הַחֻקִּים
אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ
בֵּין אָב לְבֶתוֹ. מִקִּישׁ אֶת הָאָב לְבֶעַל
וְאֶת הַבֶּעַל לְאָב בְּכָל מְדוּת שֶׁאִמְרוּ :
בְּעֻרְיָה בֵּית אֲבִיהָ. בְּעֻרְיָה בְּבֵית אֲבִיהָ
אִמְרָה וְלֹא בְּעֻרְיָה בְּבֵית הַבֶּעַל. וְ
שִׁמְעָאֵל אוֹמֵר בְּעֻרְיָה בְּבֵית אֲבִיהָ
בְּעֻרְיָה הַמְּאֻרְסָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר שֶׁהִיוּ א

מעַת לַעַת הָרִי אֲמַרְהָ תוֹרָה מִיּוֹם אֶל יוֹם : וְאִם הִפֵּךְ יִפֹּר אוֹתָם אַחֲרֵי שִׁמְעוּ.
אַחֲרֵי קִיּוֹם הַנֶּדֶר אַתָּה אוֹמֵר אַחֲרֵי קִיּוֹם הַנֶּדֶר אוֹ אַחֲרֵי שִׁמְעוּ כַּשִּׁמְעוּ כִּשְׁהוּא
אוֹמֵר כִּי הִחְרִישׁ לָהּ בַּיּוֹם שִׁמְעוּ הָרִי שׁוֹמֵעַ אֲמוֹר וּמָה ת"ל וְאִם הִפֵּךְ יִפֹּר אוֹתָם
אִישָׁה. אַחֲרֵי שִׁמְעוּ אַחֲרֵי קִיּוֹם הַנֶּדֶר : וְנִשְׂא עֹנָה. מְגִיד הַכְּתוּב שֶׁהוּא מוֹכֵנֶס
תַּחְתִּיהָ לַעֲוֹן וְהָרִי דְּבָרִים ק"ו וּמָה אִם מִדַּת פּוֹרְעֵנוֹת מוֹעֲטַת הַגּוֹרֵם תִּקְלָה
לְחַבְרֵי הָרִי הוּא מוֹכֵנֶס תַּחְתִּיהָ ק"ו לְמִדַּת הַטּוֹבָה שֶׁהִיא מְרֻבָּה : אֵלֶּה
הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ. ע"כ אַתָּה מְקִישׁ
אֶת הָאָב לְבַעַל וְאֶת הַבַּעַל לְאָב בְּכָל מִדּוֹת שֶׁאֲמַרְנוּ : בְּנִעּוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ.
נִעּוּרֶיהָ בְּבֵית אָבִיהָ אֲמַרְתִּי וְלֹא נִעּוּרֶיהָ בְּבֵית הַבַּעַל. ר' יִשְׁמַעֲאֵל אוֹמֵר
בְּנִעּוּרֶיהָ בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעְרָה הַמֵּאֻרְסָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר שֶׁיְהִיוּ אָבִיהָ וּבַעֲלָהּ
מְפִירִים נִדְרֶיהָ : (טְלִיק פִּיטְקָא) :

וידבר

וידבר

בגזרה המאורסה הכתוב מזכיר שיהיו אביה ובעלה מפירים גזירה. (סליק מיספא):

עמק הנצי"ב

במחשבתו שיעצור במחיד, וככה מיירי במכשלי שישל בשוגג :
 שהוא מרובה. דמדה רעכ כתיב על רצעים לשנא, וצמד
 עוצב כתיב ונר חסד לחלפים וגר : ע"כ אתה מקיש את
 האב לבעל. להא דהנאח כהפרה ושעשה יום שמיטה וחרישה
 כיום נדר צפי א', ולהא דצפיון נדרי עיניו נפש ושציוו לציוה
 צפי ג' : והבעל לאב. שאין בארום מיפר שכוקמו כדליתא
 לעיל פי א' : ולא בעודיה בית הבעל. יש צד שני דרשות,
 הא' צפי א' וכ"פ, דוקא שכל נעורי עדיין צצית אציה,
 לאפוקי שנתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין. והצ' צפי ג',
 שאין דין והפרה לבעל בין נשואה דדמי לצגרת למערה
 שבאירוסין, ולעולם צפיון נדר ע"כ ושצ"כ : בעצרה המאדסה
 הב"מ בר'. לכאורה קשה עוצב. דר"י מפרש לעיל פי ב'
 בפסוק ואם היו תהי בארוסה, וע"כ לענין שותפות, כאשר
 כבר הוכיח הש"ס ריש פי נערה, מדכתיב בארום ונדריה
 עליה אפי בקודמין, ונשואה כתיב צית איש, ש"מ בארום
 שותפתא דאז קא מחגי לי. וא"כ למאי צפי ר"י דרשה
 דהאי קרא. איצרא כמו כן קשה בסוגי דשם ד' ס"ח א',
 דהוי ולתדריי דדריש מקרא דצין איש לאשחו וצין אב לבחו,
 האי קרא ואם היו תהי לאיש מאי עבד לי, ומשני מוקי
 לאידך דרבה, פי דדריש מקיש קודמי הוי שני לקודמי הוי
 ראשונה שנתרוקנה רשות לאב. וקשה סוף סוף האי קרא
 בארוסה מיירי, דנשואה לא נתרוקנה לעולם, וממילא למדנו
 דארום מיפר וע"כ בשותפות דאב. וי"ל דר"י לית לי הכברח
 שבוכיה כש"ס, די"ל להיפך דארום מיפר דדוקא בקודמין,
 וטעמא איכא משום שכבר נראו להפרה לאב. ונעשר לחוד
 קאי קרא, דהא עדיין יש לה קודמי הוי שני לאב. וצאמת
 ארוסה צוגרת וכדומה שאין עליה רשות כאב, ולא נראה
 הנדר להפרה א"מ. וכ"כ אם נערה ארוסה נדרה לאחר
 ארוסין שלא נראה להפרה לאב א"מ. אבל נשואה מיפר אפי
 לא נראה להפרה, וצד צפיון דוקא צית איש ולא בקודמין,
 משום דמיירי בשלא נראה להפרה, דהא קרא מיירי אפי
 צאלמנה

נדרש צחחילת כלילא שמיפר כלילא וחיזו עד סופו. וצריכי
צפרשח זז הוצא צרייחא זז צטעות הדפוס, וכל"ל שומע אני
מעליע ח"ל ציום שמעו: מעל"ץ. והא דכתיב ציום שמעו,
מפרש הש"ס דכ"ה אחד בשבא אחד בשבא מיפר לה ח"ל
ציום שמעו. ולעיל פ"ה א' נדרש ציום שמעו דכתיב בהקמה
לדארום ושמע אישכ ציום שמעו ובהריש לה, לענין שאין
הקמה אחר הפרה כמש"כ שם. וא"כ יש לומר דגם כאן אחי
נזכ. והכ"ף דיש ללמוד צעל דנשואה מארום, מכ"מ מלינו הרבה
מה שיש ללמוד ונכתב צפי גבי: אחרי קיום הגדר. אחר
שמע וקיים שאמר אפשי צו, וחזר והפר לה אפי צו ציום.
רש"י. הצל כבר כתבתי לעיל פ"ה א', דקיום צפירות למדנו
מכא דכתיב וקמו נדריה וגו' יקומו ע"ש. וגם אחרי שמעו
בשמע שלא דיבר מאומה. לכן נראה דקיום צלצו מיירי,
ונחכוין לקיים מיד בשמיעתו, והיינו דחני קיים צלצו קיים.
ומכ"מ חילעריך הא דלעיל דכתיב וקמו נדרי' להקמה צפי
דמכני. ואי מכאי קרא, י"ל דלעולם הפרתו הפרה אחר הקמה
אלא שבוא נושא עון. ח"ל וקמו נדריה יקומו, שלא מכני להו
הפרה כלל, וגילוי מילתא דכ"ה צקיים צלצו דכאי קרא לא
מכני לה הפרה: במשמעו. צכל הפרשה, דהיינו ששמע ושחק
כל היום: הרי שומע אמור. והכי מיצעי, ואם הפר יפר
אוחס ונשא חת פונה, וידענו דכאי על הא דלעיל מיני:
וגשא את עצוה. כל"ל: שהוא מוכנס ב"ה. אם לא ידעה שקיים
לה ונשכלה, כמש"כ הרמב"ן ז"ל ע"ז הפסוק. ולהכי כתיב
ונשא חת פונה צשותק ומקיים צלצו, דודאי לא ידעה מהקמה
זו. הצל הקמה צפי או אחר מעליע, אפי"ג דמשכחת לה
שחכשל ולא ידעה מהקמה, כגון שקיים צפי צשחיקה והיא
לא שמעה, או שמע מעליע ושחק ולא ידעה שעבר עליו כל
היום צדיעה וחרישה וכי"צ, מכ"מ דרך המקרא לכתוב
צכוכ, דצשותק לקיים צלצו ודאי לא ידעה: ע"ז ומה אם
מדת פודענות ב"ה. פי צפי חלל עכ"פ לא חתעב אדומי,
המתעורר לחצרו קשה לו מן הכורגו. אלא דהתם מיירי

גירסת הגר"א

ה וידבר ה' אל משה נקום נקמת
 להודיע שבחן של פרנסי
 ישראל שאין נפטרים מן העולם עד שהן
 נוקמין נקמתן של ישראל שהיא נקמת
 מי שאמר והיה העולם: מאת המדינים.
 והרי מואבים היו תחילה לדבר שנאמר
 ויאמר מואב אל זקני מדין ואומר וילכו
 זקני מואב וזקני מדין מימיהם לא עשו
 שלום זה עם זה וכשבאו להלחם עם
 ישראל עשו שלום זה עם זה ונלחמו
 עם ישראל. משל להיד לשני כלבים
 שהיו בעדר והיו צהובים זה עם זה
 בא זאב ליטול טלה מן העדר והיה אחד
 מהם מתגרה בגבו אמר תבירו אם איני
 הולך ומסייעו עכשיו הורגו ותוקף עלי
 והורגני עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם
 הזאב. כך מואב ומדין מימיהם לא עשו
 שלום זה עם זה שנאמר המכה את מדין
 בשדה מואב. וכשבאו להלחם עם ישראל
 עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם
 ישראל איך למה נא' מאת המדינים שהיו מתעצין על ישראל. אחר תאסף אל עמך. מגיד שמיתתו של משה
 מתעכבת

ה וידבר ה' אל משה נקום נקמת. להודיע שבחן של ישראל שאין נפטרים
 מן העולם עד שהם מנקמים נקמת שהיא נקמת מי שאמר והיה
 העולם: מאת המדינים. והרי מואבים היו תחילה לדבר שנאמר (כמדבר
 כג) וילכו זקני מואב וזקני מדין מימיהם לא עשו שלום זה עם זה וכשבאו
 להלחם עם ישראל עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם ישראל. משל למה
 הדבר דומה לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובים זה עם זה בא זאב לטול
 טלה מן העדר והיה אחד מהם מתגרה כנגדו אמר חבירו אם איני הולך
 ומסייעו עכשיו הורגו ותוכף עלי והורגני עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם
 הזאב. כך מואב ומדין מימיהם לא עשו שלום זה עם זה שנאמר (כנאשית לו)
 אשר הכה את מדין. וכשבאו להלחם עם ישראל עשו שלום זה עם זה
 ונלחמו עם ישראל. מאת המדינים. שהיו מדינים עם ישראל. מאת המדינים
 שהיו מתעצנים על ישראל: ואחר תאסף אל עמך. מגיד שמיתתו של משה
 מתעכבת

אשר יתקן

ישראל איך למה נא' מאת המדינים שהיו מתעצין על ישראל. המדינים שהיו מדינים על ישראל: אחר תאסף אל עמך. מגיד שמיתתו של משה

מעכבת

עמק הנצי"ב

מדין. הרי דקני מואב התחילו בדבר: מימיהם כו'. חגב
 שמצא זה כפסוק דורשנו: ונלחמו עם ישראל. בחרז חזק
 שכלשון זלעם: שנ' אשר הכה את מדין וגו'. ולא כתב כחורב
 זה בחנם, אלא מה ששייך לישראל. כמו שדרשו בסוכות ד'
 ל"ט ז' על כל דכתיב ותמנע כיחכ פילגש. ולכן דרשו מה
 שפד אותה מעשה לא עשו שלום: אלא מאת המדינים. כל"ל.
 ותירוצא הוא: שהיו מדינים עם ישראל. יש לפרש דמתח
 דבאמת היו מואבים וקרי לכו מדינים בשם כחורב. וכבר
 מלאנו ד"ש בשם מדרש, אמר לו משה תחמול חמרת לי אל
 תלך את מואב, עכשיו נקם, ח"ל הקצ"ב כשאמרתי לך אל
 תלך את מואב ע"ש האב ותקרא שמו מואב, עכשיו שנשחנו
 דיגס ביני וצין ישראל לכך קראן מדינים, ע"כ. ומכ"מ אין
 במקרא יוצא מידי פשוטו, שהרי חמשת מלכי מדין וברגו,
 ובכל הפרשה ובספר יהושע כתיב מדין. וי"ל דנלחמו גם עם
 מואבים. אבל יש לפרש דהספרי לא כוון לדעת כמדבר הזה,
 אלא מתוך דלן קינא כי במדין יותר ממואב, משום שהמואבים
 בראו לישראל פנים של אהבה, ולא גלו שנאת לבדם, משום
 שכו מתייראים שכו שוללים אותם, כמש"כ רש"י צ"י דברים.
 אבל מדינים לא היו יראים מהם, וגלו מלפניו לבדם ונתקוטעו
 וצזו אותם. ומדויק זה דרש כלשון בכתוב, מדלח כתיב מלח
 מדין כדכתיב ויהיו על מדין וכן ברצב. אלא רמז לו שכו
 מדינים עם ישראל מלשון ומדינים כבדו ארמון: שהיו
 מתעצנים על ישראל. כדכתיב בנבוכדסר אשר נכלו לכם. פי
 רמב"ן שם. ומדינים מלשון דין, שכו יושבים על מדון איך
 לעשות ולהתנכל להם. משא"כ מואב לא עשו אלא קבלו
 ענת רשעים. וכבר אמרו בסוכות ד' י' א', דגדול עונשו
 של המדין יותר מן המואב: מגיד שמיתתו של משה מתעכבת
 במלחמת מדין. כל"ל. וקרוז לזה הוא ד"ש. כלומר מלחמת
 מדין כי מעכב מיתתו של משה, שלא יכול משה לכפר מן
 העולם

באלמנח וגרשח מן כנשואין שכבר יתח מרשות האב, פי
 לעיל פי צ'. ולכתיב צעי קרא דצין איש לאשחו וצין אז לבתו,
 וכלי קרא דואס כיו תכ"י לכדרכה. וכן יש לומר להספרי, דכל
 דמפרש קרא דלעיל בלחוסס מכני לדרש דרצב, אבל עדיין
 לא שמענו דין דשוחפות לר' ישמעאל:

סליק פי ד'. וכולי פרשתא דנדרים בעוה"י.

להודיע שבחן של צדיקים. כל"ל, וכ"כ צ"ש. מדכתיב אחר
 תאסף, ותלכ מיתתו בנקמת מדין,
 יש ללמוד מה שא"ל לנדיק שימות ולא יראה נקם: שאין
 נפטרים מן העולם. דהקצ"ב מלאך שמחתו עד מיתתו, דלדיקים
 תחילתן יסורין וסופן שלום, ומיכא אין נפטרים מכ"ע עד
 שם לו: מנקמים נקמת ישראל שהיא כו'. כל"ל: שהיא
 נקמת מי שאמר והי' העולם. מדכתיב לחת נקמת ישראל וכתיב
 לחת נקמת כי. ומכ שכו"ך כתנא לפרש שכו"ך נקמת מי
 שאמר וכו' העולם. וגם לא תני צקיור שכו"ך נקמת כי
 כלשון כפסוק, משום דודאי נקמת מזה מגונח היא, ודרכן של
 דייקים למחול על עלבונם, ומכ"כ בלחוסס נפשות. לזה סיים
 דלכן ישמח לדיק כי חזק נקם, משום שכו"ך נקמת כבוד כי.
 ולמען קדושת כבודו ית' לגלות ולהודיע, נוח גם להקצ"ב
 שכו"ך יולד ומחולל הכל, וכו"ך ברא את עולמו וחם על כל
 מעשיו, ומכ"מ עושה משפט רצ לכודיע שכו"ך כי בקרב הארץ.
 ומכ"כ שיש לנדיק להתאוות לחזות בפורענותו של רשעים
 למען יתגדל ויתקדש שמו ית' בעולם: והרי מואבים כו'.
 וכ"מ משום דניטעו מכבר שלא להחגר בם מלחמה, [כמש"כ
 רמב"ן ז"ל ריש פי פנחס ע"פ], כיינו עד שלא נתגרו עם
 ישראל. אבל כאשר כפילו מישראל כ"ד אלף, אין לך גרוי יותר
 מה, וכותרו כמו שכו"ך לדוד: שנ' וילכו זקני מואב וזקני